

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA



RIJEČ

BROJ 1083

19. SIJEČNJA 2024. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257



Politički odnosi Srbije i Hrvatske

»Odleđivanje« na čekanju



SADRŽAJ

8

Strani radnici u Srbiji i Hrvatskoj
Poželjna radna snaga



11

Popis 2022.: Broj stanova prema
vrsti zgrade, godini izgradnje i katu
**Skoro milijun praznih
stanova i kuća**



12

Dr. sc. Danijel Marušić, predsjednik
Hrvatske zajednice županija
**Temelj djelovanja:
zajedničko istupanje
županija**



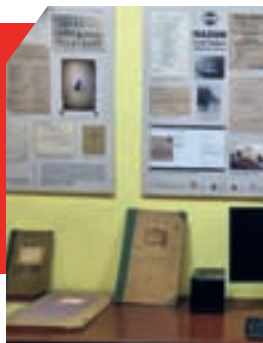
16

Godine novog preporoda 2023.
**Velikani koji
su nas zadužili**



22

Digitalizacija *Nazorove*
arhivske građe
**Skenirano
24.000 dokumenata**



34

»Dani biskupa Ivana Antunovića«
**Položeni vijenci
na spomenik biskupa**



OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Mira Tumbas (predsjednica), vlč. Josip Ivešić,
Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka
Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Ama-
lija Šimunović, Željka Vukov

v. d. RAVNATELJICE:

Mirjana Trkulja

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivan Ušumović

(novinar, urednik sportske rubrike)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

(tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)



Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju



Obećane zemlje

Migracije mladih i obrazovanih pa i onih manje mladih i manje obrazovanih tamo gdje su bolji uvjeti rada, bolje plaće, uređeniji sustav ne mogu se zaustaviti. I kao što ljudi s prostora Hrvatske i Srbije hrle u obećane zemlje zapadne Europe tako su Hrvatska i Srbija obećane zemlje za one koji žive još lošije i zarađuju još manje.

Najveća radna migracija u Hrvatsku je iz susjedstva: Bosne i Hercegovine i Srbije. Završili su tu oni kojima je daleko zapadna Europa, oni koji žele biti bliže kući, ili oni koji traže samo privremene poslove, a opet bolje plaćene nego u državama iz kojih dolaze.

U Srbiji je priča malo drugačija. Strani radnici, oni najbrojniji, nisu iz susjedstva već iz mnogo udaljenijih država. Iz zemalja za koje je Srbija i zarada koja je često ispod minimalca obećana zemlja. Ili sigurno mjesto za boravak i razvoj biznisa. I često ih planski dovode kompanije koje u Srbiji dobivaju važne infrastrukturne projekte.

Godišnje u Srbiji kofere spakira oko 45.000 ljudi, a njihovo mjesto popune strani radnici. Je li to stvarna potreba ili domaćih radnika nema jer su zarade niske, pa je ono što je nekom tko je došao iz Indije ili Bangladeša izdašna plaća za domaće radnike nedovoljno da bi se uopće pojavili na poslu?

Godišnje u Hrvatskoj kofere spakira približno isto oko 45.000 ljudi, ali je prošle godine u Hrvatskoj kofere raspakiralo rekordnih 170.000 stranih radnika. Procjene su da će ih ove godine biti i 200.000. A one još dugoročnije procjene su da će za šest godina svaki četvrti zaposlen u Hrvatskoj biti stranac.

Pa nikako čudo neće biti ako vas zapadne da kavu usred Zagreba dobijete iz ruku nekog Nepalca ili ako u isti taj Zagreb iz Beograda doputujete autobusom koji vozi neki mladi Indijac. Kao što je vrlo vjerojatno da će nekom Norvežaninu život spasiti mladi liječnik i medicinska sestra iz Hrvatske, a na cestama Njemačke kamione voziti vozači iz Srbije, a o ostarjelim Austrijancima brinuti njegovateljica s Balkana. Uz nekog Poljaka ili Rumunja.

Z. V.

Rasprava o izborima u Srbiji u Europskom parlamentu

Europski zastupnici glasali su da se rasprava o stanju u Srbiji nakon izbora nađe u srijedu na dnevnom redu dvodnevne plenarne sjednice Europskog parlamenta. Ova odluka došla je nakon prvobitne informacije da se o ovoj temi neće diskutirati jer se »stranke nisu uspjele usuglasiti«, piše *Euractiv.rs*.

Usmeni zahtjev da se tema izbora u Srbiji uvrsti u dnevni red podnijele su četiri grupe u Europskom parlamentu: Socijalisti i Demokrate (S&D), Obnovimo Europu (Renew Europe), Zeleni i Ljevica.

Zastupnik S&D i član misije EP-a koja je promatrala izbore **Andreas Schider** rekao je da su izbori u Srbiji bili obilježeni nepravilnostima, uključujući i fantomske birače, pritisak na birače, dominaciju predsjednika Srbije i vladajuće partije.

»Kada su međunarodni promatrači, uključujući i Europski parlament, progovorili o ovim problemima, vlasti u Srbiji kao i predsjednik napali su međunarodne promatrače. Sretan sam što se većina grupacija složila održati raspravu na ovu temu tijekom ovog plenarnog zasjedanja«, rekao je Schider.

Osim rasprave, zastupnici Europskog parlamenta glasali su da se na ovu temu usvoji i rezolucija o izborima u Srbiji tijekom idućeg zasjedanja Europskog parlamenta. Prijedlog za raspravu podržalo je 270 zastupnika, dok je 37 bilo protiv. Prijedlog za rezoluciju tijekom idućeg zasjedanja usvojen je sa 185 glasova za i 105 protiv.

Izvjestitelj Europskog parlamenta za Srbiju **Vladimir Bilčik** pozvao je da se rezolucija donese tek nakon

objavljivanja konačnog izvještaja Kancelarije OEES-a za demokratske institucije i ljudska prava /ODIHR/.

»Podržavamo debatu, ali bismo željeli imati rezoluciju tek kada bude objavljen konačni izvještaj ODIHR-a«, rekao je Bilčik i dodao kako bi to bio sveobuhvatan dogovor, ako je moguće postići dogovor o rezoluciji do objavljanja izvještaja ODHIR-a.

Bilčik je naveo kako još nema datuma za objavljivanje izvještaja, ali da će se to dogoditi u tjednima koji slijede.

Rasprava o postizbornim događanjima u Srbiji u Europskom parlamentu bila je pod znakom pitanja, jer, prema ranijem pisanju Demostata, nije bilo dogovora između stranaka.

Kako je tada rekao izvor, raspravama o navedenoj temi najviše se protivila Europska narodna partija (EPP), koja ima najviše zastupnika u Europskom parlamentu i iz čijih redova dolazi i izvjestitelj za Srbiju Vladimir Bilčik, ali i zastupnici njemačke CDU, austrijske Narodne partije (ÖVP), talijanske Forza Italia.

Od održavanja izbora, 17. prosinca, trajali su prosvjedi dijela oporbe, koja optužuje vlast za navodno prekrajanje rezultata, pogotovo na beogradskim izborima, i traže ponavljanje glasanja. Vlast odbacuje sve tvrdnje navodeći da »oporbeni blok nije pružio dokaze, niti je uložio prigovore službenim izbornim tijelima«.

Najveća oporbena koalicija Srbija protiv nasilja poslala je pismo institucijama EU, tražeći međunarodnu istragu o izbornim nepravilnostima i formiranje komisije koja će pratiti primjenu provođenja svih preporuka OEES-a za unaprjeđenje izbornih uvjeta u Srbiji, piše *Euractiv*.

Pojednostaviti sustav prijave za subvencije za poljoprivrednike

Premijerka Srbije **Ana Brnabić** sastala se 14. siječnja s predstavnicima poljoprivrednika, a dogovoreno je da će se susreti u istom formatu nastaviti i u predstojećem razdoblju, saopćeno je iz Vlade Srbije.

Brnabić je, kako je prenijela Vlada, navela da su i poljoprivrednici i država »na zajedničkom zadatku«, a to je da u najvećoj mjeri pojednostave sustav prijave za subvencije s jedne strane, uz strogu kontrolu korištenja tih subvencija s druge.

Na sastanku je bilo riječi o načinu prijavljivanja parcela na platformi e-Agrar, posebno o prijavljivanju zemljišta za koje se nikada do sada nisu dobijale subvencije.

Dogovoreno je da Ministarstvo poljoprivrede uradi prijedlog izjave o obrađivanju zemljišta, koji će sačekati formiranje nove Vlade i biti spreman za dalje procedure, odnosno izmjene i dopune zakona.

Vlasnici parcela na kojima poljoprivrednici obrađuju zemljište, kako su dodali iz Vlade, bit će u obvezi potpisati ugovor s poljoprivrednicima, kako bi se mogućnosti zloupotreba svele na minimum.

Predstavnici sedam udruga poljoprivrednika, koji su 2023. prosvjedovali blokadom cesti, tražili su sastanak s premijerkom jer imaju problem oko upisa parcela koje su zakupili u e-Agrar, a vlasnici s njima nisu sklopili ugovor.

Objavljeni konačni rezultati republičkih izbora

Žigmanov: Ostvareni rezultati, s obzirom na uvjete, pravi su podvig

Republička izborna komisija objavila je konačne rezultate izbora za zastupnike u Narodnoj skupštini Srbije. Koalicija Ujedinjeni za pravdu, koju čine Stranka pravde i pomirenja i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, u novom sazivu imat će dva narodna zastupnika.

Komentirajući konačne rezultate izbora, predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** je ocijenio sljedeće:

»Postignuto i ostvareni rezultati Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini na ovim izborima, s obzirom na uvjete, kontekste i pogibeljnoj izloženosti, pravi su podvig! Naša koalicija sa Strankom pravde i pomirenja (SPP) je parlamentarna i nastupat ćemo u borbi za naše interese zajedno! Na tako što nas obvezuje kako 5.000 glasova Hrvata, tako i dosadašnje dosljedno djelovanje. Naša bitka će i dalje uračunavati i važne psihološke i narativne komponente, o kojima ne govorimo često. Već desetljećima nas neprijatelji svih boja i vrsta karakteriziraju kao nesposobnu, autoritarnu, subotocentričnu te posvađanu i razjedinjenu zajednicu koja je maltene osuđena na propast. Jedan od većih uspjeha DSHV-a jeste upravo da je ova kriva i nametnuta predodžba, barem u Hrvatskoj, u svojim temeljima dekonstruirana, a rezultati izbo-



ra tako što također potvrđuju«, objavio je Žigmanov na platformi X.

Kako je RIK objavio, u Skupštinu Srbije ulazi deset lista. SNS ima 129 mandata, Srbija protiv nasilja 65, SPS 18, NADA 13, Mi – glas iz naroda (prof. dr. Branimir Nestorović) 13, SVM 6, Ujedinjeni za pravdu (SPP i DSHV) 2, SDA Sandžaka (dr. Sulejman Ugljanin) 2, lista Politička borba Albanaca se nastavlja (Shaip Kamberi) 1 mandat, Ruska stranka 1 mandat.

Usvojen izvještaj o pokrajinskim izborima

Pokrajinska izborna komisija (PIK) usvojila je Ukupan izvještaj o rezultatima izbora za zastupnike u Skupštinu Autonomne Pokrajine Vojvodine, koji su održani 17. prosinca, a na nekoliko mjesta su izbori ponovljeni 30. prosinca.



Kako se navodi na sajtu PIK-a, Srpska napredna stranka s koalicijskim partnerima osvojila je apsolutnu većinu, odnosno 66 od 120 zastupničkih mandata.

Oporbena koalicija Srbija protiv nasilja osvojila je 30 mandata, a Savez vojvođanskih Mađara, koji je u posljednja dva mandata bio u vladajućoj koaliciji sa SNS-om, devet mandata, prenosi *Beta*.

Po sedam mandata osvojili su do sada također vladajuća Socijalistička partija Srbije i oporbena koalicija Nada, a jedan mandat osvojila je Ruska stranka.

Cenzus nisu prešli koalicija predvođena strankom Liga socijaldemokrata Vojvodine – Vojvođani, Koalicija Dveri – Zavetnici, Srpska radikalna stranka, koalicija Dosta je bilo – Socijaldemokratska stranka, Narodna stranka, koalicija Demokratski savez Hrvata u Vojvodini – Stranka pravde i pomirenja, Čedomir Jovanović – Vojvodina mora drugačije.

Broj birača upisanih u birački popis bio je 1.669.791, a na 1.776 biračkih mjesta izašlo je 985.929 birača, uz 30.444 nevažećih glasačkih listića.

»Odleđivanje« na čekanju

Prvu polovinu prošle godine, naročito njen početak, obilježili su učestali susreti najviših političkih dužnosnika Srbije i Hrvatske. Završilo se uzajamnim protjerivanjem diplomata

Inicijativa je bila **Vučićeva**, a zadaću da provede u djelo odleđivanje odnosa s Hrvatskom dobio je ministar vanjskih poslova **Ivica Dačić**. Ili je možda sugestija o potrebi uspostavljanja boljih odnosa između Beograda i Zagreba stigla iz Bruxellesa? Ili je prvi signal popuštanja iz Beograda bilo imenovanje **Tomislava Žigmanova** za ministra u Vladi Srbije? Kako god bilo, tek početak godine obilježili su susreti **Andreja Plenkovića** i **Ane Brnabić** na Božićnom domjenku Srpskog narodnog vijeća u Zagrebu, susret predsjednika Aleksandra Vučića i Plenkovića u Davosu, te ministara vanjskih poslova Ivica Dačića i **Gordana Grlića Radmana** na *Velikom prelu* u Subotici. Posljednji susret na premijerskoj razini bio je u lipnju na otvorenju Hrvatskog doma – Matice u Subotici.

Gdje su Srbija i Hrvatska godinu dana nakon Dačićeve najave o odleđivanju odnosa Beograda i Zagreba za *Hrvatsku riječ* govore lideri hrvatske manjine u Srbiji i srpske manjine u Hrvatskoj Tomislav Žigmanov i **Milorad Pupovac**, te specijalni izaslanik za pitanja nestalih **Veran Matić**.

Žigmanov: Odnosi dviju susjednih država danas bliži

Tomislav Žigmanov kaže kako je važno što je oživljena komunikacija između najviših razina vlasti. »Poruke koje su slane s tih susreta djelovale su ohrabrujuće, napose po pripadnike ovdašnje hrvatske zajednice, i pobudile nade da će biti daleko više, kako ste naveli, konkretno urađenog. No, to je, na žalost, izostalo, ali se ipak teško može osporiti činjenica da su odnosi između dviju susjednih država danas bliži, da je nanovo utvrđeno gradivo glede otvorenih pitanja te da je i vrlo jasan hodogram aktivnosti koje se trebaju ostvariti. Mislim da svi trebamo biti ponosni što je u svemu spomenutomu Demokratski savez Hrvata u Vojvodini imao svoju važnu ulogu, da je davao svoje konstruktivne prinose te da je na taj način osnažio svoju, ali i ukupnu poziciju Hrvata u Srbiji u ukupnim hrvatsko-srpskim odnosima«, kaže Žigmanov.

Zašto nije urađeno više pitanje je za one koji su u posjedu veće političke moći i kojima je vanjska politika neposredni dio nadležnosti.

»Vjerojatno je točan odgovor situiran u konstataciji da je izostala politička volja za tako što. Koji su razlozi za tako što, pripada prostoru za spekulacije. Na temelju onoga što se događalo tijekom 2023. godine može se

zaključiti da manjine imaju važnu ulogu, osobito njihove političke organizacije – Samostalna demokratska srpska stranka i Demokratski savez Hrvata u Vojvodina. Istina, treba i to reći, naša je uloga ipak uvelike limitirana, napose kada je riječ o utjecaju i dosezima u rješavanju pojedinih otvorenih pitanja, pitanja koja najviše opterećuju odnose dviju država«, kaže Žigmanov.

Premijer Plenković je 6. siječnja govorio o Međudržavnom sporazumu koji je značajan za hrvatsku manjinu u Srbiji. Žigmanov ocjenjuje da će to i dalje biti visoko na listi prioriteta hrvatske Vlade.

»Ono je i dalje, što se dalo vidjeti ne samo iz govora predsjednika Vlade R. Hrvatske Andreja Plenkovića koje spominjete, nego i njegovih konkretnih gesta i razvijenih politika podrške Hrvatima u Srbiji u proteklih nekoliko godina, na visokom mjestu prioriteta. Stoga uopće ne sumnjam da u tome može doći do nekakvih promjena, u smislu da pitanja društvenog položaja Hrvata u Srbiji i primjene Međudržavnog sporazuma o zaštiti manjina mogu izgubiti na važnosti u vanjsko-političkim interesima Vlade Hrvatske«, kaže Žigmanov.

Pupovac: Nije ostvaren napredak, ali ni učinjen nazad

Odnose Srbije i Hrvatske godinu dana od najavljenog odleđivanja Milorad Pupovac ocjenjuje riječima: nije ostvaren napredak, ali nije učinjen ni nazad.

»Početkom godine postignuti napredak u ostvarivanju manjinskih prava i obnovljeni rad po pitanju nestalih još su uvijek očuvani i predstavljaju solidnu osnovu za daljnji napredak u oba pitanja. Područje gdje nije bilo napretka jeste međuparlamentarna i međudržavna suradnja. Vise od pet godina nije bilo službenih i državnih posjeta na razini parlamenata i vlada. To bi trebalo unaprijediti«, kaže Pupovac.

Lideri srpske i hrvatske nacionalne manjine preuzeli su ulogu onih koji bi trebali biti poveznica Beograda i Zagreba, a Pupovac ocjenjuje da su u nekim stvarima bili uspješni, a u nekima ne.

»Bili smo uspješni u zagovaranju participacije predstavnika hrvatskog naroda u Srbiji i poboljšanju unutardržavne i međudržavne atmosfere. Nismo uspjeli u zagovaranju fonda za prekograničnu suradnju čiji bi cilj bio ulaganje u socijalnu i komunalnu strukturu u kojoj žive



pripadnici hrvatskog naroda u Srbiji i srpskog u Hrvatskoj, kao i ulaganje u njihove kulturne, obrazovne i medijske programe. Ali nismo ni odustali od toga», kazao je Pupovac.

Bez obzira što se u Srbiji nova Vlada tek treba formirati i što će u Hrvatskoj ove godine biti izbori, Pupovac smatra da će biti prostora za srpsko-hrvatske odnose.

»I u Srbiji i u Hrvatskoj očekuje se kontinuitet vladajućih politika. Ukoliko još europske i svjetske geopolitičke prilike budu tome išle na ruku, odnosi bi mogli biti nešto otvoreniji i rastreseniji. Mi ćemo nastaviti djelovati u tom smjeru. To je sigurno«, kazao je Pupovac.

Na konstataciju da je ove godine 20 godina od potpisivanja Međudržavnog sporazuma po kome je srpska manjina dobila pravo na zastupnike u Saboru, te svoje predstavnika na nižim razinama vlasti, dok Srbija taj sporazum još ne primjenjuje, Pupovac kaže da je jedna od prepreka Izborni zakon u Srbiji.

»Pravo na predstavljenost Srba, kao najbrojnijeg manjinskog naroda u Hrvatskoj, odavno je konstitutivna komponenta hrvatske države. Tako je bilo od njezina međunarodnog priznanja do danas. Sporazum koji spominjete govori o očuvanju postojećih prava hrvatske i srpske manjine te prvi put o predstavljenosti Hrvata u Narodnoj skupštini Srbije. Primjena toga dijela sporazuma zasad ima dvije ozbiljne prepreke. Prva je u činjenici što Srbija ima drugačiji načina izbora predstavnika manjina od Hrvatske. Drugi je u činjenici što je Hrvatska prekršila odredbe nekih drugih međudržavnih sporazuma. Sve što smo dosad radili i što radimo ide za tim da se nađe način kako da se te prepreke uklone. A ukloniti se neće ukoliko se pravimo da ih nema, kao i da nema velikih i

ozbiljnih razlika u historijskom i aktualnom položaju Srba u Hrvatskoj i Hrvata u Srbiji«, kaže Pupovac i dodaje da Hrvatska treba inzistirati na svemu što može unaprijediti položaj Hrvata u Srbiji, pa i na garantiranim mandatima.

Matić: Potrebno je raditi temeljito i bez velikih riječi

Veran Matić na domjenku SNV-a u Zagrebu bio je i prošle i ove godine, kao i na *Velikom prelu* prošle godine. Godinu dana od najave odležavanja odnosa kaže da se to otopljanje ne odvija dinamikom kojom bi on želio i koja je potrebna kako bi se napravili ozbiljniji iskoraci.

»I sami sudionici otopljanja govorili su s oprezom, da je potrebno raditi temeljito i bez velikih riječi. S analizom svih otvorenih pitanja, kroz međudržavnu koordinaciju«, kaže Matić.

Do svibnja je bilo nekoliko susreta, ali je onda Srbija ušla u turbulentnu situaciju s masovnim ubojstvima, poslije kojih su došle demonstracije, politička kriza, a potom i izvanredni izbori.

»Svakako i turbulentna međunarodna scena, napad Hamasa na Izrael i vojna intervencija Izraela u Gazi, rat u Ukrajini također su doprinosili neregularnom okviru u kojem je fokus obje zemlje usmjeren na druge prioritete. Naravno, i pored svega mislim da je moglo biti više učinjeno u nekim područjima koja nisu u direktnoj vezi sa spomenutim događajima. Sada slijede izbori u Hrvatskoj i vjerojatno kontinuitet ovih zbivanja. Ono što mislim da je važno je da se ova dinamika ne odrazi negativno na položaj hrvatske manjine u Srbiji i srpske u Hrvatskoj«, zaključuje Matić.

Z. V.

Strani radnici u Srbiji i Hrvatskoj

Poželjna radna snaga

Najbrojniji strani radnici u Srbiji su Rusi i Kinezi. U Hrvatskoj državljani Bosne i Hercegovine i Srbije

Pred početak turističke sezone veliki broj radnika iz Srbije već godinama pakira kofere i nekoliko mjeseci provodi radeći na hrvatskom primorju. U isto vrijeme na gradilištima u Srbiji rade Kinezi, a autobuse voze radnici iz Bangladeša. Državljeni Srbije koji rade u sezoni na hrvatskom primorju samo su dio od 172.000 stranaca, koliko ih je prošle godine radilo u Hrvatskoj. Kinezi i državljani Bangladeša su među 50.000 stranaca koji su u 2023. bili zaposleni u Srbiji.

Prema podacima Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja u Srbiji je najviše ruskih državljana 19.645 (5.375 žena), Kineza 10.198 (1.071 žena), Turaka 4.946 (132 žene), Indijaca 4.914 (59 žena) i radnika iz Nepala 1.074 (243 žene). U Hrvatskoj je to malo drugačije. Najviše stranih radnika dolazi iz zemalja okruženja. Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, najviše radnika u 2023. u Hrvatsku je došlo iz BiH, njih 38.236, na drugom mjestu je Srbija, iz koje je stiglo 24.028, i iz Nepala 23.493 radnika.

Zarade ispod minimalca

U Samostalnom sindikatu Srbije kažu da ne postoji službena evidencija o tome koje poslove najčešće obavljaju strani državljani u Srbiji, ali pretpostavlja se da je najveći broj angažiran na gradilištima, plantažama voća i povrća, u kioscima zdrave hrane, kao i na mjestima vozača autobusa. Isto tako u tom sindikatu procjenjuju da je u 2023. godini u Srbiji bilo za trećinu više stranih radnika od službenih 50.000.

»Veliki broj stranih radnika angažiran je na crno, jer je tržište radne snage, naročito kada su u pitanju strane kompanije, prilično neuređeno. Agencije koje posreduju pri zapošljavanju obično su iz drugih zemalja i drže radnike za koje čak nemamo ni evidenciju. Ti radnici rade za niske nadnice i drže damping cijene rada. Tome doprinosi i naša država koja želi dovesti što više stranih investitora, a strani investitori dolaze tamo gdje je jeftina radna snaga. Više se radi na tome da dođe što više stranih tvrtki, a malo na tome da se osiguraju kvalitetna radna mjesta«,

kaže za *Hrvatsku riječ* tajnik Vijeća Samostalnog sindikata Srbije **Zoran Mihajlović**.

On kaže da i u Srbiji nema dovoljno radnika određenih struka, ali da još uvijek ima dovoljno nezaposlenih koji bi mogli popuniti radna mjesta na kojima su sada angažirani strani radnici.

»Zbog niske cijene rada veliki broj mladih ljudi odlazi tamo gdje je bolja zarada tako da mi ostajemo bez domaće radne snage, a mi uvozimo radnike iz trećih zemalja. Budućnost nijedne zemlje ne treba se zasnivati na tome«, kaže Mihajlović.

Svoj stav on ilustrira primjerom privatne tvrtke *Jat Katering*, gdje je 20 domaćih radnika dobilo otkaz, i to porukom da su višak i da sutra ne trebaju doći na posao, a

U Srbiji otvoreno 30.000 ruskih tvrtki

»**P**rošle godine u Srbiji je otvoreno 30.000 tvrtki čiji su vlasnici ruski državljani. Uglavnom je riječ o IT sektoru, koji je prebacio svoj kapital u Srbiju. Oni su poslije šest mjeseci morali izaći iz Srbije, vraćati se u Rusiju i tamo boraviti neko vrijeme. Dešavalo se da po povratku u Rusiju budu mobilizirani. Nakon izmjena izmene Zakona o zapošljavanju stranaca u Srbiji više nemaju tu obvezu«, kaže Mihajlović.

sutra su na ta radna mjesta došli Indijci koji su spavali u jednoj prostoriji s jednim obrokom dnevno i plaćom koja je bila ispod minimalne zarade. »Damping cijene rada i stihijsko angažiranje stranih radnika neće dobro donijeti«, kaže Mihajlović.

U sindikatu UGS-a *Nezavisnost* suprotno od Samostalnog sindikata ne vide ništa loše u zapošljavanju stranih radnika.

»Radnici iz Rusije uglavnom se bave informatikom i da bi izbjegli rad pod sankcijama u toj zemlji i oni plaćaju porez državi Srbiji. Kineski radnici su vezani za tvrtke iz te zemlje koje rade u Srbiji, a ostatak radnika iz Indije, Turske, Nepala i drugih zemalja su uglavnom s niskom školskom spremom i popunjavaju upražnjena radna mjesta i deficitarna zanimanja«, izjavila je za medije predsjednica UGS-a *Nezavisnost* **Čedanke Andrić**.

Ona podsjeća da su migracije radnika svuda u svijetu i da ne treba biti ksenofobičan već omogućiti tim radnicima dostojanstven rad, zarade i sindikalno organiziranje.

Najviše stranaca u graditeljstvu

Prema podacima hrvatskog Ministarstva unutarnjih poslova, najveći broj stranih radnika je u sektoru graditeljstva, čak 68.912, u turizmu i ugostiteljstvu radilo je prošle godine 45.868, industriji 24.034, prometu i vezama 11.497, i trgovini 5.126 stranih radnika. Hrvatska priprema i izmjene i dopune Zakona o strancima kako bi se ubrzao proces zapošljavanja stranih radnika i omogućilo dobivanje radnih dozvola na duže vrijeme. Iz Hrvatske narodne banke iznijeli su podatak da Hrvatsku prati pro-

blem nedostatka radne snage još od 2017. godine, te će i u 2024. stranci činiti značajan udio na tržištu rada.

Više od 200 tisuća stranih radnika radit će u Hrvatskoj 2024. godine, a do 2030. svaki četvrti radnik u Hrvatskoj mogao bi biti iz inozemstva, procjenjuje Hrvatska udruga poslodavaca u biltenu *Fokus tjedna*.

S obzirom na gospodarski rast i zahtjeve tržišta rada, u Hrvatskoj udruzi poslodavaca procjenjuju da bi ukupan broj stranih radnika mogao dosegnuti 400-500 tisuća do 2030. godine uz pretpostavku rasta BDP-a od oko dva i pol posto u idućih sedam godina.

Otvaranje tržišta za strance bit će uvjetovano demografskim kretanjima, jer bi se, prema analizi Hrvatske narodne banke, stanovništvo u radno aktivnoj dobi (od 25 do 64 godine) moglo smanjiti za dodatnih 400 tisuća u idućih 20 godina.

U Hrvatskoj značajan postotak stranih radnika čine oni koji dolaze iz trećih zemalja kojima je nepoznavanje jezika jedan od problema u snalaženju na poslu i novoj sredini. Zbog toga će Grad Zagreb za strane radnike u Zagrebu organizirati besplatne tečajeve hrvatskog jezika. Osigurano je za to 150.000 eura, a tečaj će na početku moći pohađati oko 500 stranaca. Potporu će dati i država, koja će stranim radnicima koji imaju radnu dozvolu na tri godine dati vaučere od 500 eura za tečaj hrvatskog jezika.

Z. V.



Podaci Republičkog zavoda za statistiku o navodnjavanju

Manje površine i manje zahvaćene vode

Prema nedavno objavljenim podacima Republičkog zavoda za statistiku površina koja se navodnjava tijekom 2023. godine manja je nego u prethodnoj godini, i to za 12,9 %. Ukupno je u prošloj godini navodnjavano 47.579 ha poljoprivrednih površina, u 2022. je navodnjavano 54.639 ha, a tijekom 2021. 52.236 ha poljoprivrednih površina.

Od ukupno korištene poljoprivredne površine koja iznosi 3.437.423 ha (prema popisu poljoprivrede iz 2012.), u 2022. je tako navodnjavano tek 1,6 %, a 2023. 1,4 %.

Kao i prethodnih godina, i u 2023. oranice i vrtovi (s 93,4 %) imaju najveći udio u ukupno navodnjavanim površinama, a potom slijede voćnjaci (sa 6,0 %) i ostale poljoprivredne površine (s udjelom od 0,6 %).

Osim smanjenja navodnjavane površine, za trećinu je manje zahvaćeno kubika vode prošle u odnosu na prethodne godine. U 2023. godini ukupno je zahvaćeno 70.429 tisuća m³ vode, što je za 29,1 % manje nego u prethodnoj godini. Naime u 2022. godini ukupno je bilo zahvaćeno 99.355 tisuća m³ vode, što je za 7,3 % bilo više nego u prethodnoj godini kada je bilo zahvaćeno 92.574 tisuća m³ vode, što je tada bilo za 33,9 % više nego u prethodnoj godini.

Prošle godine, kao i prethodnih, najviše vode crpjelo se iz vodotokova – 93,5 %, dok su preostale količine zahvaćene iz podzemnih voda, jezera, akumulacija i iz vodovodne mreže.

U pogledu tipa navodnjavanja, najzastupljenije je bilo navodnjavanje orošavanjem kojim se navodnjavalo 91,0 % površine, kapanjem 8,7 % površine, a površinski se navodnjavalo svega 0,3 % površine.

Istraživanjem o navodnjavanju obuhvaćeni su poslovni subjekti i zemljoradničke zadruge koje se bave poljoprivrednom proizvodnjom i uslugama u poljoprivredi i/ili upravljaju sustavima za navodnjavanje, bez podataka za Kosovo.

Jasminka Dulić

2020. godina	Ukupno	Površinski	Orošavanjem	Kapanjem
Republika Srbija	52.440	104	48.483	3.853
Srbija – Sjever	45.942	77	4.397	2.369
Beogradska regija	2.924	2	2.883	40
Regija Vojvodine	43.018	75	40.614	2.329
Srbija – Jug	6.498	28	4.986	1.484
Regija Šumadije i Zapadne Srbije	121	13	26	82
Regija Južne i Istočne Srbije	6.377	15	4.961	1.402

Navodnjavanje u 2020. prema tipu i regiji



Popis 2022.: Broj stanova prema vrsti zgrade, godini izgradnje i katu

Skoro milijun praznih stanova i kuća

Općina s najvećim udjelom novoizgrađenih stanova je Zvezdara (13,4 %), a odmah nakon nje je Grad Novi Sad koji ima 11,9 % stanova mlađih od 2016. godine

Prema podacima Popisa 2022. u Srbiji ima 3.613.352 stanova od kojih 27,3 % nije nastanjeno.

Najviše stanovnika živi u obiteljskim kućama s jednim i dva stana – ukupno 2.360.273 stana što čini 65,3 % od ukupnog broja popisanih. U stambenim zgradama s tri i više stanova popisan je 1.250.361 stan (34,6 %), dok 2.718 stanova pripada zgradama za kolektivno stanovanje i nestambenim zgradama.

(8 %), Srijemski Karlovci (9,3 %), Sombor (7 %), Beočin (6,9 %) Subotica (6,5 %).

U razdoblju poslije 2000. izgrađeno je 644.375 popisanih stanova koji čine 17,8 % svih stanova. Najviše stanova izgrađenih nakon 2000. nalazi se u Beogradskoj regiji (231.773), a najmanje u regiji Južne i Istočne Srbije (94.553).

U Vojvodini je poslije 2000. izgrađeno 391.804 stana, koji čine 22 % stanova ove regije što ju čini regijom s iznadprosječnim udjelom novoizgrađenih stanova u Srbiji.

Stanovi koji su izgrađeni 2016. ili nakon toga čine 4,9 % svih stanova u državi. Najviše ovakvih stanova nalazi se u Beogradskom području, a općina s najvećim udjelom novoizgrađenih stanova je Zvezdara (13,4 %). Odmah nakon nje je Grad Novi Sad koji ima 11,9 % stanova mlađih od 2016. godine.

Veliki udio novoizgrađenih stanova mlađih od 2016. godišta imaju i Novi Pazar (9,8 %) i Tutin (8,5 %).

U Srbiji je nenastanjeno 987.641 stana. Najveći udio nenastanjenih stanova ima regija Južne i Istočne Srbije gdje u 34,7 % stanova nitko ne živi.

U Vojvodini nenastanjeni stanovi čine 22 % stanova. Najveći udio nenastanjenih stanova u Vojvodini ima Srijemsko područje u kojemu u 26,1 % stanova nitko ne živi.

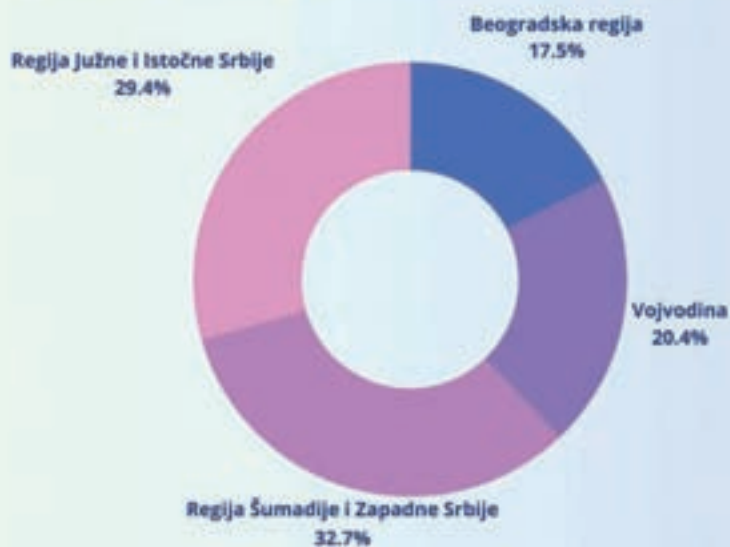
Najviše stanova u prizemlju

U Srbiji 2.282.483 stana (63,2 %) nalazi se u prizemljima zgrada. U višekaticama najviše stanova je smješteno od prvog do četvrtog kata, 1.073.162, dok se na katovima iznad četvrtog nalazi ukupno 189.175 stanova. U podrumu, suterenu i na potkrovlju popisano je manje od 2 % stanova (68.532) i oni su najviše zastupljeni u beogradskim općinama.

U Vojvodini su također najzastupljeniji stanovi u prizemlju, i to s čak 72,3 %. U višekaticama je najviše stanova smješteno od prvog do četvrtog kata, a najmanje stanova, kao i na državnoj razini, popisano je u podrumu, suterenu i potkrovlju – 1,2 % i oni su najviše zastupljeni u Južnobačkom području, odnosno Gradu Novom Sadu.

J. D. B.

Udio nenastanjenih stanova po regijama



Promatrajući godinu izgradnje, najzastupljeniji su stanovi izgrađeni u razdoblju od 1961. do 1980. godine (1.217.457 stanova).

U kategoriji najstarijih stanova (stanovi izgrađeni prije 1946. godine), popisano je ukupno 290.559 stanova i oni su najzastupljeniji u regiji Vojvodine.

Među 72.360 stanova izgrađenih u Srbiji prije 1919. čak 65 % stanova nalazi se u Vojvodini. Najviše njih ima Južnobačko područje, a u udjelu u ukupnom broju stanova prednjači Sjevernobanatsko područje gdje je svaki jedanaesti stan izgrađen prije 1919.

Pojedina naselja u Vojvodini imaju preko 10 % stanova izgrađenih prije 1919. godine – Novi Bečej (14,3 %), Apatin (12 %), Vrbas (11,7 %), Senta (10,1 %), Bačka Topola (10,2 %). Značajan udio ovakvih stanova imaju i Kikinda

Dr. sc. Danijel Marušić, predsjednik Hrvatske zajednice županija

Temelj djelovanja: zajedničko istupanje županija

Temelj djelovanja HZŽ-a oduvijek je bilo zajedničko istupanje županija u cilju promicanja interesa regionalne samouprave i boljeg života lokalnih zajednica diljem Hrvatske, ali i van njezinih granica

Intervju vodila: Jasminka Dulić



Koncem godine, točnije 18. prosinca dr. sc. **Danijel Marušić**, predsjednik Hrvatske zajednice županija i župan Brodsko-posavske županije, prisustvovao je obilježavanju praznika hrvatske zajednice u Subotici kada mu je uručeno priznanje za doprinose HZŽ-a za razvoj hrvatske zajednice u Srbiji. Prethodnog dana potpisao je Pismo namjere s drugim županima o suradnji HZŽ-a i Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji kojim je formalizirana suradnja Vijeća sa svim županijama i kojim se ističe namjera zajedničkog rada na poboljšanju kvalitete života Hrvata u Srbiji usustavljanjem financiranja programa i projekata. Namjera je dvadeset i jedne hrvatske županije da svaka od njih pomogne razvoju hrvatske zajednice s po 15.000 eura godišnje.

Marušić kaže kako HZŽ, kao krovno nacionalno udruženje svih hrvatskih županija, već dvadeset godina promiče interese lokalne i područne (regionalne) samouprave i da je temelj njihovog djelovanja oduvijek bilo zajedničko istupanje županija u cilju promicanja interesa regionalne samouprave i boljeg života lokalnih zajednica

diljem Hrvatske, ali i van njezinih granica. O tome kako je došlo do ove suradnje i što se planira u budućnosti, te o tome kako funkcioniraju županije i HZŽ razgovarali smo s predsjednikom ove Zajednice.

► **Kako je započela suradnja, kako je došlo do ove odluke u HZŽ-u?**

Prvi kontakti između županija i HNV-a započeli su prije desetak godina, a potpisivanjem Pisma namjere formalizirana je suradnja Vijeća sa svim županijama kojim se ističe namjera zajedničkog rada na poboljšanju kvalitete života Hrvata u Vojvodini. S osobitom pažnjom županije pojedinačno njeguju odnose s Hrvatima u Vojvodini, a potpisivanjem Pisma namjere formalizirana je suradnja HZŽ-a kao nacionalnog udruženja svih županija i HNV-a kao najvišeg zastupničkog tijela Hrvata u Srbiji. Doprinos HNV-a ostvarivanju prava na manjinsku samoupravu je nemjerljiv i zbog toga imate našu apsolutnu podršku i poštovanje. Povijesna, kulturna, gospodarska i socijalna povezanost stanovništva, ali i istaknuta potreba za promicanjem i razvojem trajnih odnosa u gospodarskom, tr-

govinskom i institucionalnom području garancija su uravnoteženog i trajnog rasta kojemu svi težimo.

► **Kako će se realizirati pomoć županija u daljem radu na poboljšanju kvalitete života Hrvata u Srbiji? Kako će županije odlučivati o tome?**

Hrvatska zajednica županija svoje djelovanje usmjerava u tri cilja. Prvi je zastupanje interesa lokalne regionalne samouprave pred važnim državnim institucijama, drugi je jačanje međunarodne suradnje i participacija u kohezijskoj politici (Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Europe / Europski odbor regija), a treći je unapređenje efikasne, educirane i stručne uprave. Od 2016. godine održavaju se redoviti sastanci Vlade Hrvatske i župana te predstavnika lokalne samouprave, na kojima se apostrofiraju potrebe s terena, što u konačnici utječe na kreiranje novih zakonodavnih akata ili izmjene postojećih, a sve u cilju povećanja kvalitete života lokalnih zajednica.

► **Čime se sve bavi HZZ? Kakve su ovlasti i polja djelovanja?**

Hrvatska zajednica županija osnovana je 2003. godine s ciljem promicanja interesa lokalne i regionalne samouprave. Tada je brojala 11 članica. Danas okuplja sve hrvatske županije i Grad Zagreb. U Izvršnom odboru Zajednice, koji čine svi župani i gradonačelnik Zagreba zastupljene su sve političke opcije i, bez obzira na političku raznolikost, odluke unutar Izvršnog odbora donose se dogovorno i jednoglasno. U kolovozu 2016. godine sve županije potpisale su Deklaraciju o važnosti političkog uvažavanja i suradnji svih dionika političkog života – dokument koji prvi puta naglašava nužnost suradnje i dijaloga na regionalnoj razini koji mora biti vođen isključivo na dobrobit građana, a ne političkom orijentacijom članova izvršne vlasti.

► **Kako funkcionira sustav županija u Hrvatskoj?**

Županija je temeljna jedinica regionalne samouprave. Sadašnja upravno-teritorijalna podjela uvedena je 1997., kad je promijenjena podjela iz 1992. Manje administrativno-teritorijalne jedinice u sastavu županija jesu gradovi u urbanim područjima, odnosno općine u ostalim područjima. Zakonom iz 2006. Hrvatska ima 127 gradova i 428 općina. Glavni grad Zagreb ima poseban status grada i županije. Početkom 2024. godine Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije RH predstavilo je novu Odluku o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Prema ključnim pokazateljima razvijenosti svi hrvatski gradovi i općine zabilježili su rast u proteklom razdoblju. Indeks razvijenosti donosi se prema sljedećim pokazateljima: stopi nezaposlenosti, dohotku po stanovniku, proračunskim prihodima jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave po stanovniku, općem kretanju stanovništva, stopi obrazovanosti, te indeksu starenja.

► **Kakve su razlike u razvijenosti između pojedinih županija? Što se radi na poboljšanju kvalitete života u manje razvijenim županijama?**

Ministar regionalnoga razvoja i fondova Europske unije **Šime Erlić** istaknuo je da, u odnosu na indeks iz 2018.

godine, svi gradovi i općine bilježe rast u promatranom razdoblju po svim ključnim socio-ekonomskim pokazateljima. U odnosu na indeks razvijenosti iz 2018., kada je u Hrvatskoj bilo 304 jedinice lokalne samouprave koje su bile ispodprosječno razvijene, te 252 koje su bile iznadprosječno razvijene, prema novim indeksima razvijenosti 287 jedinica lokalne samouprave ima indeks ispodprosječne razvijenosti, dok njih 269 ima indeks iznadprosječne razvijenosti. U odnosu na 2018. godinu, danas imamo 17 više iznadprosječno razvijenih gradova i općina.

► **Već četvrti mandat ste župan Brodsko-posavske županije. Po obrazovanju ste doktor znanosti veterine i doktor biomedicinskih znanosti. Bavite li se i svojom strukom ili ste posvećeni isključivo ulozi župana i predsjednika HZZ-a?**

Moram priznati kako se trenutno ne bavim strukom, jer uz dužnost župana obnašam i dužnost predsjednika Hrvatske zajednice županija, a član sam i Odbora regija Europske unije. No, pratim sve nove dosege spomenute struke, a stečena znanja koriste mi u shvaćanju problematike naših poljoprivrednika i iznalaženju rješenja njihovih problema, jer Brodsko-posavska županija je uz svoje kapacitete i dalje primarno poljoprivredno orijentirana.

► **Recite nam ukratko što je aktualno u Brodsko-posavskoj županiji, koji su aktualni projekti?**

Teško je konkretno izdvojiti pojedine projekte, jer se doista činilo i nastavlja se provoditi puno toga. Brojni naši projekti, posebice oni koji se sufinanciraju EU sredstvima, su dugoročni i provode se nekoliko godina tako da u protekloj godini možemo reći da smo radili na njihovoj realizaciji prema planiranom tijeku. Kao i do sada, najveće napore ulažemo u razvoj osnovnog, srednjeg i visokog školstva ulagajući i poboljšavajući materijalno-tehničke uvijete i podižući standarde. U sklopu 1.843.373 eura vrijednog Projekta »Pametne škole 2« na 16 školskih objekata u Brodsko-posavskoj županiji instalirani su solarni fotonaponski sustavi. Ovo je već drugi projekt koji zajedno provodimo i u oba ta projekta ukupno je više od 40 škola energetski obnovljeno, na razne načine, a deseci tisuća učenika motivirani su da više pažnje posvete energetske učinkovitosti i obnovljivim izvorima energije. Trenutno provodimo projekt izgradnje »Simulacijsko-edukacijskog centra za upravljanje rizicima od katastrofa radi jačanja kapaciteta za prilagodbu klimatskim promjenama (SIMED CENTAR)«. Centrom će upravljati Zavod za hitnu medicinu Brodsko-posavske županije. Projekt predstavlja sljedeću fazu razvoja infrastrukturnih i tehničkih kapaciteta za postupanje u kriznim situacijama izazvanim klimatskim promjenama kojima je Brodsko-posavska županija u posljednjih nekoliko godina često bila pogođena, kao i modernizaciju i geostrateško pozicioniranje županijskog sustava borbe s klimatskim i prirodnim štetnim djelovanjima. Provodimo i projekt uspostave i izgradnje Centra strukovne izvrsnosti u bioekonomiji ukupno vrijedan 232.384 eura za što je već izrađena projektna dokumentacija koja se odnosila na projekt izgradnje mul-

tifunkcionalne dvorane, projekt rekonstrukcije postojeće pomoćne zgrade u demonstracijsko-edukacijski praktikum, rekonstrukciju postojeće radionice u praktikum za digitalizaciju i automatizaciju poljoprivredne proizvodnje, proširenje postojećih kapaciteta plastenika i staklenika te izradu projekta navodnjavanja.

► **Koje sve projekte je realizirala vaša županija?**

Velik broj projekata realizirali smo razmišljajući prosocijalno s namjerom poboljšanja infrastrukture i općih životnih uvjeta naših stanovnika svih dobi uspješno koristeći i europske izvore financiranja, nekada pretprikladne, a danas sredstva Strukturnog fonda. U obje naše bolnice, u Slavonskom Brodu, kroz razne oblike ulaganja poput energetske obnove, rekonstrukcije i dogradnje te nabavu opreme uložili smo od 2017. godine 26.544.760 eura kako bismo podigli razinu medicinske skrbi. Energetski smo obnovili i uredili prema najmodernijim standardima 23 osnovne i srednje škole kojima smo osnivač u što je uloženo 11.188.616 eura. Razvijamo i Luku Brod koja je od strateškog značaja za Hrvatsku kao i EU, jer se nalazi na granici Hrvatske i BiH te predstavlja prvu i jedinu međunarodnu ulaznu luku EU. Povezana je cestovnom i željezničkom mrežom i omogućava pretovar i skladištenje te preusmjerenje tereta i na unutarnje plovne putove prema Dunavu i Crnom moru. Željeznicom je povezana i s najvećim hrvatskim morskim lukama Ploče, Split, Zadar i Rijeka. Tu su kontejnerski terminali i druge mogućnosti. To je takoreći poslovna zona i do sada je u razvitak lučke infrastrukture uloženo 36.499.045 eura. Uvažavajući činjenicu kako smo pretežno poljoprivredno orijentirana županija uspješno smo priveli kraju projekt izgradnje Sustava navodnjavanja »Orubica«, što je ujedno i najveći pojedinačni projekt u Brodsko-posavskoj županiji koji se gradi sredstvima fondova EU. Njegova gradnja uvelike će pomoći razvoju poljoprivrede. Cilj je vodom iz rijeke Save navodnjavati više od 320 hektara poljoprivrednih površina na području Općine Davor, a cijela investicija iznosila je 5.972.571 eura. U velikom fokusu današnjice je briga o okolišu i razvoj komunalne infrastrukture te smo u tom području, u suradnji s Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, proveli i još uvijek provodimo projekte s ciljem očuvanja okoliša, čistog zraka, vode i zemlje. Velika ulaganja ugovorena su za sanaciju odlagališta otpada na području Brodsko-posavske županije, daljnji razvoj RCGO »Šagulje« kao i za potporu prilagodbi klimatskim promjenama. U prošlom razdoblju ugovoreno je preko 14.400.532 eura vrijednih projekata u području zaštite okoliša. Skrb o mladima, posebice njihovom obrazovanju, pružamo kroz stipendiranje darovitih i studenata deficitarnih zanimanja kao i studente medicine, ulažemo u razvoj našeg mladog ali perspektivnog Sveučilišta kroz razne oblike potpora, sufinanciramo prijevoz učenika i prijevoz studenata željeznicom te osiguravamo besplatnu školsku prehranu za djecu u riziku od siromaštva. Nadalje, pomažemo razvoju gospodarstva, obrtništva i poljoprivrede kroz razne oblike potpora na godišnjoj razini kao i financiranje programa i projekata udruga čije je djelovanje iz područja zdravstva, socijalne skrbi i brige

za umirovljenike. Ovo je samo mali dio onoga što činimo kroz osiguravanje proračunskih sredstava, ali i koristeći druge nacionalne i europske izvore financiranja.

► **Nosite lijepa sjećanja iz djetinjstva iz Vojvodine u koju ste kao dijete često dolazili. Recite nam nešto o tome? Posjećujete li i danas Vojvodinu, Srbiju?**

Naravno da su mi sjećanja na djetinjstvo provedeno u Vrbasu, otkuda mi je i majka, posebna i srcu draga, ostala u lijepom sjećanju i uvijek se ugodno osjećam kada me put nanese vojvođanskom kraju.

► **Imate li razvijenu prekograničnu suradnju s mjestima, gradovima, regijama ili bilo kakvim institucijama u Srbiji (mimo suradnje s Hrvatima iz Srbije)?**

Mogu istaknuti kako smo s Gradom Šapcom uspješno proveli projekt JENTRAP s ciljem povećanja spremnosti za obranu od poplava i smanjenje šteta od poplave u slivu Save. Ukupna vrijednost projekta iznosila je 889.656 eura, a sufinanciran je u iznosu od 80 % iz IPA II Prekograničnog programa Hrvatska – Srbija, od čega udio na hrvatskoj strani iznosi 445.204 eura. Brodsko-posavska županija bila je vodeći prijavitelj projekta »Zajednički doprinos transnacionalnoj spremnosti za izvanredne situacije u slivu rijeke Save – JENTRAP«, čija je provedba započela 9. studenoga 2016. godine i traje do 8. 9. 2018. godine. Nositelj projekta u Srbiji je Grad Šabac, a kao partneri u provedbi projekta također su sudjelovali CTR – Razvojna agencija Brodsko-posavske županije, Zavod za hitnu medicinu Brodsko-posavske županije, Vatrogasna zajednica Brodsko-posavske županije te Zavod za javno zdravlje Šabac. Opći cilj projekta bio je postići transnacionalnu spremnost za obranu od poplava i sma-

Četvrti put župan

Danijel Marušić rođen je 1972. godine u Prnjavoru u BiH. Diplomirao je na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu, te stekao zvanje doktora veterinarske medicine. Na istom stekao je i akademsku titulu doktora biomedicinskih znanosti.

Profesionalnu karijeru započeo je kao tehnolog i voditelj proizvodnje, zatim je radio kao veterinar, a 2007. je stupio na radno mjesto direktora Komunalnog poduzeća *Sloboština* u Okučanima.

Političku karijeru započeo je 2001. kao vijećnik Općinskog vijeća Općine Okučani. Na izborima za Županijsku skupštinu u razdoblju 2005.-2009. izabran je za vijećnika, a 2008. je prvi put izabran za župana Brodsko-posavske županije. Na neposrednim izborima 2009., 2013., 2017. i 2021. godine također je ponovno izabran za župana. Na parlamentarnim izborima 2015. i 2016. izabran je za zastupnika Hrvatskog sabora.

Od 2012. imenovan je za člana hrvatskog izaslanstva u Odboru Regija Europske unije, član je dviju Europskih komisija Odbora Regija – NAT i CIVEX.



njenje šteta od poplave u slivu Save dok su specifični ciljevi bili podržati djelotvornu pripravnost kriznih stožera za opasnost od poplava u Brodsko-posavskoj županiji i Općini Šabac te podržati zajedničke poboljšane mjere sigurnosti i zaštite okoliša te sustav ranog upozorenja za površinske vode. Od ukupnog iznosa projekta, oko 70 % sredstava namijenjeno je za nabavu opreme za zaštitu i spašavanje od poplava. Vrijednost nabavljene opreme za institucije u sastavu Stožera civilne zaštite Brodsko-posavske je 2,15 milijuna kuna. Vjerujem kako ćemo u budućnosti imati još više ovakvih projekata koji imaju višestruke praktične koristi, ali i služe jačanju međunarodne i međuregionalne suradnje i odnosa.

► **Koliko vam znači pomoć Europske unije za razvitak lokalnih samouprava, regija? Kako se dolazi do financijske pomoći iz EU?**

Govoreći o kraju godine i svođenju računa, ministar Erlić je rekao da smo uspjeli doći do kraja roka za realizaciju projekata iz EU fondova koji je bio u prosincu 2023. Kazao je da je zadovoljan i ponosan što smo svoju prvu financijsku perspektivu uspješno i u potpunosti realizirali. Potrošili smo sva sredstva, više od 12 milijardi eura iz prve financijske perspektive, i ta su sredstva Hrvatsku promijenila nabolje, podigla standard, ali i utjecala na niz promjena. Ministar je istaknuo da smo donedavno bili deveti po isplaćenosti sredstava u Europskoj uniji, a sad smo po potrošnji na 8. mjestu. Također, za ovu je godinu najavio objavu čak 100 poziva za oko dvije milijarde eura investicija u javni i privatni sektor. Europski odbor regija savjetodavno je tijelo EU koje predstavlja europske regionalne i lokalne vlasti. Čine ga izabrani lokalni i regionalni predstavnici iz svih 27 država članica. Oni u Odboru

regija iznose svoja mišljenja o zakonodavstvu EU-a koje izravno utječe na regije i gradove.

► **Od svih europskih politika, regijama je najznačajnija kohezijska politika koja ima najveći i direktan utjecaj na njihov razvoj. Kako ju ocjenjujete?**

Krajem 2023. godine lokalni i regionalni čelnici u Europskom odboru regija iznijeli su ključne zahtjeve u vezi s time kako regionalnu politiku EU-a u sljedećem desetljeću (odnosno nakon 2027. godine) učiniti fleksibilnijom, snažnijom i korisnijom za sva područja. Regije i gradovi pozivaju vlade EU-a i Europsku komisiju da prepoznaju golemu važnost kohezijske politike u premošćivanju teritorijalnih nejednakosti, promicanju digitalne i zelene tranzicije i obrani demokratskih vrijednosti u svim regijama. Prijedlozi za reformu kohezijske politike nakon 2027. izneseni su u mišljenju koje je jednoglasno usvojeno na plenarnom zasjedanju Europskog odbora regija (OR) 29. studenoga 2023. Rasprava o tome kako bi se kohezijska politika trebala reformirati nakon tekućeg proračunskog razdoblja EU-a 2021. – 2027. tek počinje.

Za suočavanje s izvanrednim krizama i klimatskim katastrofama, kao što su poplave i šumski požari, lokalni i regionalni čelnici i čelnice predlažu uspostavu mehanizma koji bi se mogao aktivirati na razini pojedinih područja. Regije i gradovi također pozivaju na »europski pakt o partnerstvu« kojim bi se utvrdio jedinstven skup pravila i ciljeva za sva sredstva u okviru podijeljenog upravljanja, uz istodobno osiguravanje dosljednosti i pojednostavljenja. Pakt bi uključivao i Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) i nove instrumente u okviru hibridnih oblika upravljanja kao što je Socijalni fond za klimatsku politiku, koji tek treba pokrenuti.

Velikani koji su nas zadužili

»Ove nas godine čeka vrlo zanimljiva agenda u kojoj će se naći mjesta poput Lemeša, Bajmaka, Sombora, Šida, Petrovaradina, Zemuna, Perleza, ali i Zagreba i drugih mjesta u Hrvatskoj«, kaže ravnateljica ZKVH-a Katarina Čeliković



GODINE
NOVOG
PREPORODA

S ciljem memoriranja vlastitoga naslijeđa unutar ovdašnje hrvatske zajednice, a na inicijativu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, od 2012. godine provodi se projekt koji za cilj ima podsjećanje na velike ličnosti, ali i važne događaje i procese koji su obilježili povijest te zajednice. S početka taj je projekt nosio naziv Godina hrvatskih velikana, a od prošle je godine njegov koncept snažnije uobličen te se sada odvija pod nazivom i sloganom Godine novog preporoda.

»Godina pred nama donosi iznimno bogato naslijeđe. Plodovi su to više znamenitih hrvatskih velikana čije djelovanje danas s ponosom predstavljamo javnosti, kako ovdje u Vojvodini tako i u Hrvatskoj s kojom nas oni vežu svojim podrijetlom ili pak svojim životom i znanstvenim i umjetničkim prinosima. Stoga ne čudi što nas ove godine čeka vrlo zanimljiva agenda u kojoj će se naći mjesta poput Lemeša, Bajmaka, Sombora, Šida, Petrovaradina, Zemuna, Perleza, ali i Zagreba i drugih mjesta u Hrvatskoj s kojima smo započeli razgovore o suradnji na obilježavanju značajnih obljetnica rođenja ili smrti naših velikana.

One će biti obilježene kroz različite vrste programa kao i medijskim objavama«, kaže ravnateljica ZKVH-a **Katarina Čeliković**.

Štefanović, Išpanović, Kopilović...

Prva obljetnica bit će obilježena u idući petak, 26. siječnja, a u pitanju je 100 godina od smrti znamenitog Petrovaradinca, skladatelja, glazbenog pedagoga, pjesnika, školskog upravitelja i orguljaša **Franje Štefanovića** (Petrovaradin, 12. ožujka 1879. – Petrovaradin, 26. siječnja 1924.).

Slijede u veljači: 150 godina od rođenja pedagoga i proznog pisca **Matije Išpanovića** (Subotica, 11. veljače 1874. – Subotica, 30. travnja 1935.) i 25 godina od smrti ugledne hrvatske jezikoslovke koja se kao znanstvenica bavila i njezinim materinskim rusinskim jezikom dr. sc. **Eugenije Barić** (djev. **Hornjak**) (Šid, 3. ožujka 1943. – Vinkovci, 12. veljače 1999.).

U ožujku su također dvije obljetnice: 75 godina od rođenja liječnice koja je u javnosti bila najpoznatija kao ratna



Gaja Alaga



Franjo Štefanović



Vranje Sudarević



Bogomil Karlavaris



Mirko Vidaković



Josip Kulundžić

upravnica vukovarske bolnice **Vesne Bosanac** (Subotica, 9. ožujka 1949. – Vukovar, 21. ožujka 2022.) kao i 100 godina od smrti slikara **Stipana Kopilovića** (Bajmak, 24. ožujka 1877. – Bačka Topola, 18. ožujka 1924.)

Kada je riječ o svibnju, navršava se 100 godina od smrti političara, novinara i kulturnog radnika dr. **Vranje Suda-revića** (Subotica, 19. rujna 1868. – Subotica, 15. svibnja 1924.) i 75 godina od rođenja slikara, grafičara, ilustratora, dizajnera, scenografa i lutkara koji živi i stvara u Novom Vinodolskom **Ivana Balaževića** (Tavankut, 21. svibnja 1949.).

Alaga, Vidaković, Karlavaris...

U srpnju »pada« 125 godina od rođenja dramaturga i redatelja **Josipa Kulundžića** (Zemun, 1. srpnja 1899. – Beograd, 1. prosinca 1970.) kao i 100 godina od rođenja renomiranog fizičara i akademika **Gaje Alage** (Lemeš, 3. srpnja 1924. – Zagreb, 7. rujna 1988.).

U kolovozu se navršava stoljeće od smrti grkokatoličkog prezbitera, političara, književnika i književnog kritičara, člana uredništva petrovaradinskoga *Frušskogorca* **Jovana Hranilovića** (Kričke kraj Drniša, 18. prosinca 1855. – Novi Sad, 5. kolovoza 1924.) a u listopadu 100 godina od rođenja botaničara i dendrologa, stručnjaka za genetiku šumskog drveća **Mirka pl. Vidakovića** (Lemeš, 29. listopada 1924. – Zagreb, 15. kolovoza 2002.). Bio je član HAZU-a i predavač na Šumarskom fakultetu u Zagrebu, ravnatelj *Arboretuma* u Trstenom.



Jovan Hranilović



Stipan Kopilović

Obljetnica vezana za 100 godina od rođenja slikara i metodičara likovne kulture **Bogomila Karlavarisa** (Perlez, 18. studenoga 1924. – 8. srpnja 2010.) je u studenome, baš kao i 125 godina od smrti **Ambrozija Boze Šarčevića** (Subotica, 30. ožujka 1820. – 29. studenoga 1899.), javnog djelatnika, književnika, publicista, prevoditelja, leksikografa i hrvatskog preporoditelja.

U ovoj godini su i obljetnice: 75 godina od rođenja pjesnikinje i prevoditeljice **Snješke Souček** (rođ. Kulešević, Subotica, 1949.) i 100 godina od rođenja pjesnika i novinara **Jakova Orčića** (Subotica, 1924. – Zagreb, 1984.).

Kada su u pitanju institucije, treba dodati i to da će u travnju svečanim programom biti obilježeno 15 godina rada Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

D. B. P.

Umjetna inteligencija

Od ponedjeljka ovoga tjedna, znači od 15. siječnja, započeo je 51. Svjetski ekonomski forum (SEF) u Davosu koji će trajati do 19. ovog mjeseca pod sloganom »Obnoviti povjerenje«. Ključne teme su: »Postizanje sigurnosti i suradnje u podijeljenom svijetu«, »Stvaranje rasta i radnih mjesta za novu eru«, »Umjetna inteligencija kao pokretačka snaga za privredu i društvo« i »Dugoročna strategija za klimu, prirodu i energiju«. Sudjelovat će više od 100 predstavnika država, među njima i naš predsjednik, 1.000 partnera SEF-a, predstavnici civilnih organizacija, medija. Kao što se vidi iz ključnih tema, »umjetna inteligencija« je jedna od njih. Što je zapravo umjetna inteligencija (eng. artificial intelligence skr. AI ili UI)? Ima više objašnje-



Robot je poslušao gazdu

nja: po jednom je potpodručje računarstva i predstavlja jedan od naprednih digitalnih tehnologija. Definira se i tako da je to sposobnost računala ili kompjutorski kontroliranog robota da obavlja zadatke koji se obično povezuju s inteligentnim bićima. Što zapravo pokriva pojam inteligencija? »Inteligencija je mentalna karakteristika koja se sastoji od sposobnosti učenja iz iskustva, prilagodbe na nove situacije, razumijevanje i korištenje apstraktnih pojmova i korištenje prethodnih znanja za snalaženje u novoj okolini u kojima ne pomaže stereotipno nagonsko ponašanje«. Postoji i apstraktna definicija da je »inteligencija ono što se mjeri raznim testovima inteligencije«. Istina je da se inteligencija može mjeriti nesavršenim testovima inteligencije (npr. jedna vrsta se koristi prilikom polaganja za vozački ispit). Ovakvi testovi se koriste u obrazovnim, poslovnim i u vojnim organizacijama zato što je dobar pokazatelj ponašanja pojedinca. Kao što vidite ja sam prilikom pisanja ovog tek-

sta koristio umjetnu inteligenciju, to jest internet, naravno dodajući i vlastita iskustva, jer su i podaci na netu podložni netočnostima u zavisnosti od želja onih koji su te podatke stavili na svjetsku mrežu.

Trenutno stanje korištenja AI-UI

Korištenje umjetne inteligencije započelo je npr. automatizacijom ili robotikom u automobilskoj proizvodnji, i to u dijelu gdje su se najčešće događale nezgode na radu na presama, strojevima za sječenje. Danas već postoje potpuno automatizirane tvornice automobila u kojima sve rade roboti, čiji rad upravlja, kontrolira i nadzire samo nekoliko visokoobrazovanih radnika. Nedavno je završen višemjesečni štrajk glumaca u *Hollywoodu*, a zahtjevi su bili: veće plaće, zabrana korištenja umjetne inteligencije. Naime, korištenjem UI može se potpuno identično generirati glas i govor pojedinca. Nešto slično je kod nas prikazao vlasnik »ljubičaste televizije«, koji je pokušao praviti humoristično-satiričnu emisiju koristeći snimku određenih (s njegove strane nevoljenih) političara konkurentnih TV postaja) »dajući im u usta« sasvim drugi tekst od onoga koji su govorili na originalnoj snimci. Ovaj pokušaj je procijenjen kao nezakonit, pa je »svestrani vlasnik« odustao od svoje namjere. Također, on je prikazao i najavio »umjetnu voditeljicu« koja će moći »samostalno« voditi emisije i intervjuje. Trenutno i o ovim namjerama šuti. Što ne znači da je potpuno odustao. U »tvornici filmskih snova« štrajkali su članovi sindikata scenarista, također protiv korištenja UI, jer su producenti najavili takve mogućnosti. Već danas postoje takve tehnologije da ako stavite određenju vrstu naočala vi se nađete u jednoj umjetno generiranoj okolini i generiranim uvjetima. Ova tehnika se koristi npr. u obuci pilota (jeftinija je nego letenje na pravim avionima i greške se ne plaćaju životom).

Priča iz budućnosti

Na koncu, evo jedne priče iz budućnosti (npr. za deset godina), koja je pisana na osnovu postojećih eksperimenata u svijetu. Gospodin Ivica P. nazove taxi službu i kaže: »Molim Vas jedan taxi u Srednju ulicu br. 48, želim stići u kazalište na pedesetu, jubilarnu predstavu *Č'a Bonina razgala*, koja počinje u sedam sati«. Dispečer odgovara: »Taxi stiže za deset minuta«. Kad je stiglo vozilo, zazvonio je mobitel gospodina Ivica P. i javio se vozač. Ivica P. je izišao iz kuće, usput robotu je rekao da usiše prašinu i sjeo u automobil koji nije imao vozača. Taxi vozilo se zaustavilo točno pred ulazom u kazalište. Putnik je platio platnom karticom i zadovoljno je ušao u kazalište. Što je najnevjerojatnije moguće u ovoj priči? Probajte pogoditi. Za svaki slučaj u zagradi je rješenje

(pedeseta, jubilarna predstava *Č'a Bonine razgale*).

Svakom prema zasluži

Nedostatak empatije nije opća, ali svakako je dominantna crta ovoga društva, a što vrijeme više prolazi djeluje kao da prelazi u još goru fazu: apatiju. Čak i oni rijetki primjeri – poput nedavnog prikupljanja pomoći radnika *Flendera* subotičkim beskućnicima – vrlo brzo poprime sudbinu slabašnog snijega što je ovih dana zabijelio naš kraj. Štrajkaju li liječnici – čine to sami. Bune li se poštari – nitko da ih podrži. Prosvjeduju li poljoprivrednici... E, to je priča za sebe.

Uobičajeni oblik radikalizacije prosvjeda poljoprivrednika već neko vrijeme je, znate i sami, blokada ceste, koja, naravno, podijeli građanstvo. Dok ih jedni podržavaju, svjesni problema s kojima su suočeni, drugi ih osuđuju zbog ograničavanja slobode kretanja. Nije rijedak slučaj da se među onima koji se solidariziraju s njima nađe i po koja politička oporba, kao i novinske kuće kojima je izvještavanje o događajima od općeg značaja temelj uređivačke politike i prioritet u poslu. Tako je to bilo – sjećate se, tek je prošlo mjesec dana – i s njihovim prosvjedom koji je, slučajno ili ne, »pao« uoči početka izbora. Suočena s »prijetnjom« narastajućeg *ProGlasa* i tek ugaslim nezadovoljstvom poštara i liječnika vlast je – ne bi li zatrla žeravice koje bi se ponovno lako mogle upaliti – pristajala na sve: uslišeni su i zahtjevi poštara i liječnika, a čak je i premijerka **Ana Brnabić** osobno došla na »obračun kod O. K. Kisača« ne bi li utišala sve glasnije prosvjede istrajnih poljoprivrednika. Na sastanak u Kisač došla je spremna, svjesna stare istine da su najskuplja obećanja po pravilu najjeftinija roba. I već na prvom koraku – iznenađenje. Među »pregovaračima« pojavili su se i predstavnici prosvjednicima nepoznatih udruženja kao »legitimni« predstavnici kuke i motike. Ali, tek je drugi korak bio ništa drugo do li – razočaranje. Upavši u igru u kojoj nisu imali pristup određivanju pravila poljoprivrednici su potonuli još dublje i pokazali se istodobno i kao izrazito naivni i još više uskokrudni: pristali su na premijerkin uvjet da se dogovori u Kisaču odvijaju bez prisustva novinara.

Sastanci iza zatvorenih vrata nisu nikakva novina koju je patentirala Ana Brnabić, ali pristanak predstavnika poljoprivrednika na to svakako je njihovo moralno posrnuće, jer su ne jednom i sami inzistirali na prisustvu novinara tijekom njihovih razgovora s predstavnicima vlasti i jer su se svakodnevno uvjerali u to da su ih kamere TV N 1 i TV Nova, kao i diktafoni *Danasa*, *Nove* i ostalih nereguliranih medija pratili u stopu i danju i noću, izvještavajući javnost o njihovom prosvjedu i obavještavajući je o prirodi njihovih zahtjeva. Sve su to poljoprivrednici – a među njima i subotički predstavnici – pogazili zarad jednog jeftinog trika u svakodnevnom arsenalu opscjena kojom se ova vlast uspješno služi svaki puta kada joj se uzdrma

tron. Nije, naravno, Ana Brnabić tome kriva, jer joj je takav način ophođenja s građanima jednostavno u opisu posla. Krivi su poljoprivrednici koji su ustuknuli pred ucjenom da mogu zagristi mamac samo ako se prethodno voda dovoljno zamuti i da se pri tom činu odstrane svi nepoželjni svjedoci.

Nastavak priče je poznat: izbori su prošli, vlast je uz do sada neviđene uvjete glasanja »pobijedila«, prosvjednici zbog izborne krađe pozivaju poljoprivrednike da konačno i sami postanu »građani« i pridruže im se, ali... Ali, da bi



poljoprivrednici sudjelovali u javnom životu i izvan okvira u kom im se odvija najveći dio svakodnevice potrebno je prvo da im se – baš poput praznog spremnika s plavim dizelom – upali lampica empatije prema nevolji drugih, pa tek onda možda shvate da se to tiče i njih samih i njihovih njiva. Isto se ovo, naravno, odnosi i na poštare, liječnike, nastavnike i sve one koji razmišljaju svojom glavom i vjeruju svojim očima, a ne tuđim riječima i ucjenama poslom.

Umjesto toga, ma i umjesto njihovih prosvjeda jer su ponovno nasanjani (samo što to ne smiju javno priznati), opet svakodnevne jadikovke poljoprivrednika: Ana Brnabić više se ne pojavljuje na sastancima nego ih upućuje na ministricu **Jelenu Tanasković**; nijedan problem nije suštinski riješen, a pregovori prijete da se nastave dinamikom predstavnika kriznih područja. I, da: i kamere i diktafoni koji su ih do jučer svakodnevno pratili zauzeti su drugim temama i sugovornicima.

Umjesto zaključka, koji je, naravno, jasan, evo jednog koji se ovih dana pojavio na Facebooku. Još jasniji: »Poljoprivrednici se pobune. Opozicija ih podrži. Oni se ograde od opozicije. N 1 ih prati ceo protest. Oteraju i N 1. Dogovore se sa vlastima. Vlast ih prevari. Opet bi da se pobune. Eeee, al sad ste sami u tome. The end«. U prijevodu: svakom prema zasluži.

Z. R.

Caritas Sveta Anastazija iz Srijemske Mitrovice obilježio dvadeset godina rada

Godine djelotvorne ljubavi

»Najvećim uspjehom smatram što smo uspjeli osigurati programsko financiranje od Grada Srijemske Mitrovice. To osigurava budućnost našeg rada. Prepoznati smo kao vjerodostojan pružatelj usluga i iskreno se nadam da ćemo uspjeti programski financirati i druge aspekte našeg rada«, ističe koordinadora Caritasa Sveta Anastazija Kristina Dragišić

U Srijemskoj Mitrovici već dvadeset godina aktivno djeluje Caritas Sveta Anastazija, slijedeći svoju misiju utemeljenu na socijalnom nauku Katoličke Crkve: pomoći bližnjemu u potrebi, a posebno onim najugroženijima bez obzira na vjersku, nacionalnu, rasnu i svaku drugu različitost. Na tim temeljima Caritas djeluje od kada postoji crkva, a u Srijemskoj Mitrovici je organizirano započela programom podrške starima i nemoćnima kroz otvaranje dnevnog centra, službe kućne njege i pomoći u kući. I tada i sada mitrovački Caritas funkcionira kao dio Biskupijskog Caritasa za Srijem, a svi lokalni i biskupijski caritasi su u strukturi nacionalnog Caritasa Srbije.

Proširenje djelatnosti

Vremenom se služba kućne njege proširila i na palijativnu njegu s posebnim magacinom medicinskih i ortopedskih pomagala koja u mnogome pomažu i olakšavaju njegu pacijenata u kućnim uvjetima. Nakon što je Caritas Srbije, 2008. godine, akreditirao integralni trening program obuke za njegovateljice za stare, započeli su s prvim obukama i u Srijemskoj Mitrovici. Obuke veoma uspješno realiziraju i danas.

»Već naredne godine, 2009., mitrovački Caritas je zahvaljujući suradnji s edukativnim timom Zdravstvenog centra, kao prvi Caritas u Srbiji, licencirao svoje medicinske sestre u Komori medicinskih sestara i tehničara. Uskoro su licence dobile i njegovateljice, a 2012. i 2013. godine tim mitrovačkog Caritasa je akreditirao dva trening programa u Zdravstvenom savjetu Srbije, referentnoj ustanovi za edukaciju zdravstvenog kadra pri Ministarstvu zdravlja«, kaže koordinadora mitrovačkog Caritasa **Kristina Dragišić**.

Tako je mitrovački Caritas, nakon samo deset godina rada, imao sve licencirane zaposlene, verifikaciju kvalitete rada, kako u zdravstvenoj tako i u socijalnoj sferi od strane resornih ministarstava i stručnih udruženja te se razvio od distributera humanitarne pomoći do kredibilnog pružatelja usluga.

Potpora Njemačke

Caritas Sveta Anastazija od 2018. godine uključen je u petodišnji projekt njemačkog Caritasa CReDenCE-Caritas

Daily CEnters for PwD. Podržavaju 25 osoba s mentalnim smetnjama i intelektualnim deficitom u cilju poboljšanja njihove kvalitete života, njihovog nivoa inkluzije i podrške deinstitucionalizaciji.

»Drugo desetljeće rada obilovalo je projektnom suradnjom s veleposlanstvima, Europskom unijom, agencijama i organizacijama za suradnju poput GIZ-a, USAID-a, LDS Charities, inozemnih caritasa Njemačke, Švicarske, Poljske, Italije, Hrvatske, BiH. Najznačajniji među njima su bili projekti prekogranične suradnje Europske unije s Hrvatskom u okviru kojega je otvoreno odjeljenje za palijativnu njegu u našoj bolnici, projekti Veleposlanstva SR Njemačke kojima je naš Caritas dobio veliki broj ortopedskih i medicinskih pomagala i stroj za izradu papirne galanterije kojim je započeo svoju novu fazu socijalnog poduzetništva. Veleposlanstvo Poljske kroz dva projekta opremilo je volonter-ski centar Caritasa i kabinet za kineziterapiju. Kroz čak šest projekata Erasmus+ u tri godine, više od pedeset mladih, osoba s invaliditetom, starijih, te volontera i stručnih radnika proputovalo je i upoznalo kulture, načine života i rada s ranjivim grupama u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Poljskoj i Ukrajini, a preko stotinu gostiju smo upoznali s ljepotama





našeg grada i Srbije. Preko projekta *Erasmus+ Berlinski proces* bili smo gosti u Bruxellesu i sjedištu Europske unije gdje smo razgovarali sa zastupnicima o novim idejama te fondovima usmjerenim ka zemljama kandidatima i članicama. Suradnjom sa stranim partnerima mitrovački Caritas je pomogao u nekoliko navrata donacijama našu bolnicu, srednju medicinsku školu kao i na tisuće ugroženih obitelji u humanitarnim paketima, ogrjevu, odjeći, obući, pećima i drugo.«

Podrška osobama s poteškoćama

Posljednjih šest godina, zahvaljujući njemačkom Caritasu, implementiran je i licenciran prvi sustavni način podrške osobama s mentalnim smetnjama i oboljenjima u Srijemu. Kroz potpisan protokol i točno definiranu suradnju s Centrom za socijalni rad, zdravstvenim ustanovama i lokalnom samoupravom, razvila se posebno vrijedna komplementarna usluga u zajednici.

»Prošla godina bila je posebno uspješna, jer smo ponovno licencirali uslugu pomoći u kući i dobili licencu za rad za Dnevni boravak za osobe s mentalnim smetanjima. U srpnju smo potpisali prvi ugovor o programskoj podršci Caritasovom boravku od strane Grada Srijemska Mitrovica. Na taj način Caritas *Sveta Anastazija* je dobio potvrdu o kvaliteti svoga posvećenog i profesionalnog rada kroz financiranje lokalne samouprave. Cilj postojanja i rada ovog centra jeste da se pruži podrška pojedincima koji imaju mentalne, intelektualne i tjelesne poteškoće te rad na kulturološkom planu kako bi se skinule stigme s takvih osoba i kako bi ih društvo prihvatilo i integriralo«, ističe Dragišić.

Koliko je važna ova dnevna usluga u zajednici govori nam korisnik Dnevnog boravka **Dorđe B.**, koji je među prvim krenuo u avanturu preko preporuke suradnice dr. **Sanje Selaković**.

»Volim ići u Caritas, jer tamo imam drugare s kojima sam se prijateljio i družimo se i van centra. Tamo vježbamo,

razgovaramo, igramo šah i druge društvene igre, pomažemo starijima, imamo svakodnevne radne zadatke, radimo i na stroju, raznosimo pomoć, ali idemo i na izlete, posjećujemo galerije, izložbe... Volim predavanja, ali najviše volim muzičke radionice s vibroterapijom. Život mi je potpuno drugačiji otkako dolazim ovdje.«

Drugi korisnik boravka **Željko R.** dolazi u centar više od dvije godine po istoj preporuci i kaže sljedeće:

»Zahvalan sam svima koji su sudjelovali u ideji da se ovakav objekt otvori, jer on je meni a i mojim prijateljima od velikog značaja. Živim sam i život mi je prije dve godine bio prazan i tužan. Otkako sam postao član ove naše družine, mnogo sam sretniji i život mi je ispunjeniji. Volim slikati, pa su mi ovdje omogućili da stvaram. Ipak, najznačajnije mi je što sam stekao prave prijatelje. Mi smo više kao obitelj ovdje.«

I nakon dva desetljeća djelovanja koordinadora mitrovačkog Caritasa s ponosom zaključuje da je najveći uspjeh osiguravanje programskih sredstava za rad mitrovačkog Caritasa.

»Osobno se bavim dobrotvornim radom od 90-ih godina. Od 2003. godine, otkad je mitrovački Caritas počeo s radom, financiramo se projektno. Najvećim uspjehom smatram što smo uspjeli osigurati programsko financiranje od Grada Srijemske Mitrovice. To osigurava budućnost našeg rada. Prepoznati smo kao vjerodostojan pružatelj usluga i iskreno se nadam da ćemo uspjeti programski financirati i druge aspekte našeg rada. Također, moram istaknuti da mi je drago što smo opravdali povjerenje njemačkog Caritasa koji nas podržava u našem radu 20 godina neprekidno te zahvaliti na podršci Caritasa Srijemske biskupije«, ističe na kraju razgovora Dragišić.

U prostorijama mitrovačkog Caritasa 15. siječnja svečano je obilježeno 20 godina uspješnog rada uz nazočnost visokih dužnosnika i prijatelja.

S. D.

Digitalizacija *Nazorove* arhivske građe

Skenirano 24.000 dokumenata

Trećina skeniranih dokumenata je obrađena i za njih se može kazati da su digitalizirani. Knjižnica koja postoji od osnutka društva ima status specijalne knjižnice

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo *Vladimir Nazor* iz Sombora osnovano je 1936. godine, u Društvu je sačuvana bogata arhiva, a najstariji dokument je zapisnik s osnivačke skupštine HKD-a *Miroljub*. Protekle četiri godine skenirano je 24.000 dokumenata, a 9.000 je obrađeno po ključnim riječima. Digitalizacija arhivske građe realizirana je kroz projekt »Nazor čuvar tradicije somborskih Hrvata«, koji je financiralo Ministarstvo kulture i informiranja Republike Srbije.

Stručna obrada

Kako je na prezentaciji rezultata ovog projekta, koja je održana s kraja prošle godine, obrazložila autorica projekta **Marija Matarić**, digitalizacija arhivske građe počela je radi njenog očuvanja.

»Početak je bio 2019. godine kada su stručne osobe iz somborskog Povijesnog arhiva došle srediti nam arhivu, što je zapravo bila sistematizacija i razvrstavanje dokumenata. Posao je trajao tri mjeseca i u 15 kutija arhivskih dokumenata složena je vrijedna građa, prije svega dokumenata o osnutku HKD-a *Miroljub*, podataka o članovima, prostoru, osnutku *Hrvatskog radiše*, osnutku sekcija, o zabrani djelovanja Društva, dokumentacija o kupovini, obnovi zgrade«, kazala je Matarić.

To je bio početak. Autor digitalne platforme **Nikola Čuvarđić** kazao je da je do sada skenirano 24.000 dokumenata koji se čuvaju u 25 arhivskih kutija i 26 ukoričenih knjiga zapisnika, djelovodnika i blagajni. Uz to, skenirani su notni zapisi, plakati i fotografije. Skenirani dokumenti su obrađeni i smješteni na siguran server za pohranu podataka.



»Sam čin pretvaranja dokumenta u digitalni oblik nije digitalizacija. Da bi neki skeniran dokument bio digitaliziran mora postojati kratak opis dokumenta, datum, vrsta građe, mjesto i događaj, bitne osobe koje se spominju, autorska prava, podaci koji dodatno opisuju dokument i olakšavaju pretragu«, kazao je Čuvardić.

U bazu podataka unijeto je više od 9.000 dokumenata s tim podacima. S VHS kasete prebačeno je 80 sati video materijala s *Nazorovih* manifestacija od 80-ih godina do 2006. godine.

U obradi arhivske građe slijedile su smjernice za digitalizaciju kulturnog naslijeđa u Srbiji koje je propisalo Ministarstvo kulture. Arhiva nije dostupna, jer se prije objave treba utvrditi koji dokumenti će biti dostupni javnosti, a koji istraživačima.

Knjižnica sa skoro 4.000 knjiga

Uz projekt digitalizacije uređena je knjižnica Društva, a uz potporu Ministarstva kulture i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH. Partner u ovom projektu *Nazoru* je somborska Gradska knjižnica *Karlo Bijelicki*, koja je *Nazorovu* knjižnicu registrirala u Centralni registra Narodne biblioteke Srbije u statusu specijalne knjižnice.

Na osnovu zapisnika s osnivačke skupštine Društva, gdje je u Upravni odbor imenovan i knjižničar **Josip Tumbas**, zaključuje se da je Društvo već tada imalo određeni fond knjiga.



»Knjige su se kupovale ili dobivale na poklon. Zapisano je da je 1946. godine knjižnica imala 482 knjige, dva dnevna lista i dva časopisa i da su čitatelji posudili 402 knjige. Knjižnica je radila svakoga dana«, kazala je Matarić.

»Mali fond od oko 400 knjiga koliko ih je bilo poslije Drugog svjetskog rata se uvećavao, ne puno i ne često. Velika kupovina ili donacija bila je 1969. godine«, kazala je knjižničarka **Slobodanka Dragičević Vagić**.

Fond je podijeljen na stranu i domaću literaturu, s tim što je u domaću literaturu svrstano područje bivše Jugoslavije. Dalja je podjela po abecednom redu.

»Omogućena je laka pretraga, svaka knjiga ima inventarni broj, čitalački karton. Fond je širokog spektra. Autori su iz cijelog svijeta, znatno su zastupljeni autori iz Hrvatske, odvojene su knjige za školsku djecu, a tu bih još izdvojila i zavičajni fond«, kazala je Dragičević Vagić.

Popisano je 3.850 knjiga.

»Specijalna knjižnica, kakav status ima ova *Nazorova*, mora imati najmanje 2.500 knjiga, a ovdje je znatno više od tog broja. Stižu i nove knjige tako da će se fond i dalje uvećavati«, kazala je Dragičević Vagić.

Z. V.



Katoličko društvo
„Ivan Antunović“



Hrvatski kulturni centar
„Bunjevačko kolo“

PRIREĐUJU

14. PRELO SICANJA

11. II. 2024.



Okupljanje u središtu grada kod spomenika Presvetoga Trojstva u 17 sati.

Sudjelovanje na Svetoj Misi u Franjevačkoj crkvi u 17.30 sati.

Nakon Svete Mise odlazak u dvoranu HKC „Bunjevačko kolo“
sa svečanim početkom u 19.30 sati.

Jedini uvjet nazočnosti jest odijevanje **SVEČANE BUNJEVAČKE NOŠNJE** (zimske).

HKUD VLADIMIR NAZOR



90. Velika bunjevačka - šokačka prelo

HRVATSKI DOM, SOMBOR

10. 2. 2024.

TS Rujna zora, Subotica

TS Fijaker, Osijek

BOGATA TOMBOLA I VEČERA

Okupljanje od 19 sati.

Početak programa u 20 sati.

Cijena ulaznice 2.500 dinara

Informacije i prodaja karata:

HKUD Vladimir Nazor

od 18-20 sati

Informacije: 025 416019 i 064 6590715

Naši gospodarstvenici (CLXXIV.)

»Vinogradu kažeš i dobro jutro i laku noć«

»Nakon rezidbe u veljači, negdje tijekom početka svibnja kada krene vegetacija, mi u suštini ne i zlazimo iz vinograda jedno dva mjeseca«, kaže Maja Petrić

Tavankučanka **Maja Petrić** i njezin suprug **Andrej Kurtek** su prije pet godina donijeli odluku da zasađe vlastiti vinograd. Njihov vinograd se nalazi na zemlji pored salaša na kom je Maja i odrasla. Razlog za takav pothvat je krajnje jednostavan – samo su željeli piti dobro vino, te su uzeli stvari u svoje ruke. Prva godina je bila obilježena brojnim izazovima, ali, kako Maja kaže, od prve berbe su dobili fantastično vino da na kraju nisu zažalili što su se upustili u ovakvu avanturu.

»Vinograd se nalazi u Gornjem Tavankutu, pored našeg starog salaša i nekad smo tamo imali voćnjak. Prvi smo dio posadili 2018. godine, ali zanimljivo je što nam se tada pola vinograda nije primilo. Htjeli smo da nam uzgoj bude što je moguće više organski, tako da smo nakon istraživanja došli do talijanske sorte *sorelli* koju smo uvezli. Prvo smo, naravno, htjeli ići u pravcu naših domaćih sorti poput *kevedinke*, ali ova talijanska sorta ima veliki potencijal. Također, treba je manje tretirati preparatima, tako da smo se odlučili malo i riskirati. Sadnice su kasno stigle, bile su zadržane u fitosanitarnoj inspekciji na granici. Ispostavilo se kako ova sorta nije registrirana kod nas i zato se zbog te kasne sadnje vinograd slabije primio. Talijani su razumjeli naš problem, bili su kod nas da obidu vinograd i poslali su nam još sadnica i tako smo završili s hektarom vinograda«, priča naša sugovornica i dodaje: »Mi smo se u suštini odlučili na ovaj potez, jer volimo piti vino i nismo bili zadovoljni ponudom koja se može pronaći na rafovima, a da je u nekom budžetu od 10 do 20 eura. Volimo bijelo vino, a njemu ne odgovara da stoji duže na polici. Odlučili smo zasaditi vinograd i tako mi danas pijemo samo naše vino«.

Sorelli i morava

Ostali su dosljedni sorti *sorelli* i organskom uzgoju, jer su bili veoma zadovoljni dobijenim vinom ali su u međuvremenu zasadili i jednu domaću sortu – *moravu*, koja je razvijena na institutu u Srijemskim Karlovcima i koja je jako otporna.



»Vjerojatno jer potječe s našeg područja i mnogo ju je lakše održavati, ova talijanska je malo razmažena naspram *morave*. Ponekad se pitam zašto nismo samo tu lozu posadili, ali vino koje se dobije od sorte *sorelli* je zaista mnogo lijepo vino. Ima cvjetnu aromu, miriše na cvijet zove, kada počne fermentacija, pogotovo nakon naše prve berbe kada sam pravila svoje prvo vino, sve je mirisalo na ananas i mango i osobno sam bila oduševljena. Za uzgoj *sorellija* koristimo samo preparate koji su dozvoljeni u organskoj proizvodnji, ti preparati su zasno-



vani samo na bakru i sumporu, sa stvarno minimalnim postotkom bakra plus organska prehrana. Inače, sve radimo ručno, samo traktorom obrađujemo travu, ali budući da je sve ostalo ručni rad, a ruku je sve manje i ovo je mnogo posla za nas. Nakon rezidbe u veljači, negdje tijekom početka svibnja kada krene vegetacija, mi u suštini ne izlazimo iz vinograda jedno dva mjeseca», kaže naša sugovornica.

Prema Majinim riječima, njihova priča s vinogradom je još uvijek u razvoju. Za sada u njihovom vinu uživa samo mali broj ljudi koji su upoznati s njihovim hobijem, a cilj im je da jednog dana imaju i vlastitu vinariju:

»Hektar je premalo da bi se ovo naše vino pustilo u neku veću prodaju, a opet, ovako kada prodamo koju litru tu i tamo nekome za Božić ili rođendan, ostane nam zaista mnogo vina. Tako da je budućnost malo neizvjesna. Uglavnom ljudi zapravo ni ne znaju da mi imamo naš vinograd i naše vino, čak ni oni koji cijeli život žive u Tavankutu. Vino prodajemo od kuće, nešto proda moja mama u Tavankutu, nešto mi u gradu, ali nije to ništa veliko. Mi smo imali jednu romantičnu viziju kada smo se krenuli ovim baviti, da imamo vinograd i vlastitu vinariju, ali ta priča oko vinarije je trenutno otišla u 'zapećak'. Jednostavno, potrebne su velike financije za to, a i mi smo se bolje upoznali s time koji su zahtjevi za jednu pravu vinariju, tako da smo trenutno samo ozbiljni hobisti«.

Dug put od trsa do boce

Dug je put koji se treba proći kako bi se od jednog trsa dobila jedna boca vina, pogotovo uzimajući u obzir osjetljivu prirodu loze *sorelli* koja zahtijeva puno pažnje.

»Prošle godine smo imali 'zelenu berbu', tako zovemo berbu kada se skida višak grožđa. Morali smo skidati od 30 % do 50 % roda, jer kada loza prerodi, onda to više nije to, ne dobija se ta kvaliteta. Ušli smo u ovo ne zbog količine nego da bismo proizveli kvalitetno vino. Budući da koristimo sredstva koja nisu jaka, moramo voditi mnogo računa o biljkama jer je loza veoma osjetljiva; smeta joj vlaga, smeta joj previše sunca, mora biti prozračno... Uglavnom, puno ručnog rada. Naši stari bi rekli: vinograd traži slugu, a ne gospodara ili vinogradu kažeš i dobro jutro i laku noć. Doista je tako, pogotovo ljeti«, priča Maja Petrić.

Berba je, kaže, najkaotičniji dan.

»Sjećam se kad je moj *dida* još imao vinograd i kako je berba trajala cijeli dan. *Dida* je koristio onu staru presu i to se tako cijedilo cijeli dan. To je za mene sve bio doživljaj. Naša berba izgleda malo drugačije, mnogo je brže, trudimo se iscijediti grožđe i napuniti bačve što prije, da bude što manje kontakta sa zrakom. Dobar dio dana ode i na pranje. Meni je zanimljivo što su nas nepoznati ljudi kontaktirali da bi se rado pridružili u berbi, jer nisu nikad to vidjeli ili doživjeli.«

Prema Majinim riječima, trenutno ne planiraju proširenje, već upravo suprotno:

»Moramo izvaditi jedan dio ove godine, ispostavilo se da su se razboljele neke loze, tako da ne želimo riskirati da se to proširi. Tako da – smanjujemo vinograd, mislimo da će nam i život biti malo lakši poslije. Kad god prolazimo pored nekog mladog vinograda, uvijek mi je u glavi misao – ne zavidim im, jer znam koliko je to posla«.

Uzgoj cvijeća

Pored vinogradarstva, Maja Petrić se bavi i fotografijom, ali je i pasionirana uzgajivačica cvijeća:

»Moja ljubav prema cvijeću i biljkama je krenula kada sam se odselila iz Tavankuta i kada sam počela živjeti u stanu. Tada sam shvatila koliko mi nedostaje priroda oko mene, jer sam navikla na sve to na selu. To mi dođe kao neka vrsta meditacije. To što sadim brzo se i razmnožava, u isto vrijeme bavim se i fotografijom, volim 'fotkati' biljke u svom vrtu i to postavljati na svoj Instagram, kao neka vrsta bloga. To su primijetili dekorateri i od prošle godine s njima povremeno surađujem. Ako im nekad nedostaje neko cvijeće, znaju da ga možda mogu pronaći kod mene. Problem je što oni obično tragaju za bijelim cvijećem zbog svadbi, a ja više volim ono u bojama«.

Na pitanje planira li i ovaj drugi hobi podići na jedan viši nivo, Maja kaže:

»Voljela bih da preraste u nešto, ali ne bih voljela da to bude samo prodaja dekoraterima. Više bih se voljela okrenuti nekoj drugoj publici, možda neka vrsta edukacije ili *show garden*. Danas su popularne razne radionice i ljudi tragaju za novim iskustvima. Razmišljam u tom pravcu, možda da organiziram neka okupljanja i da se radi nešto kreativno s tim cvijećem«.

Ivan Benčik

***Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«***



Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 400 dinara.

Nova knjiga Zlatka Pintera

VUKOVAR – U povodu obilježavanja 15. siječnja – Dana diplomatskog priznanja Hrvatske (1992.) i završetka procesa mirne reintegracije hrvatskoga Podunavlja (1998.), Područni centar Instituta *Ivo Pilar* u Vukovaru organizirao je u utorak predstavljanje knjige **Zlatka Pintera** *Krvavi tragovi velikosrpske ideologije na kraju XX. stoljeća*. Predstavljanje je održano u Pastoralnom centru *Bono* Franjevačkog samostana u Vukovaru. Knjiga je tiskana 2023., a nakladnik je Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata.

Osim autora, o knjizi su govorili pomoćnik ravnatelja Instituta *Ivo Pilar* dr. sc. **Dražen Živić** i urednik knjige dr. sc. **Ivan Poljaković**, kao i predstavnici Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata.

Autor Zlatko Pinter je podrijetlom iz Vojvodine gdje je živio do rata 1991. godine. U ranijim dvama knjigama bavio se progonom i stradanjem Hrvata iz Vojvodine u prvoj polovici 90-ih godina. Knjiga *Krvavi tragovi velikosrpske ideologije na kraju XX. stoljeća* na 832 stranice daje »opsežan i činjenično potkrijepljen opis uzroka krize i raspada bivše SFRJ, te genezu velikosrpske ideologije koja je bila glavni pokretač tog raspada i krvavih ratova koji su vođeni 1990-ih godina na njezinu tlu«.

Veliko prelo: Natječaji za preljsku pismu i najljepšu prelju



HKC *Bunjevačko kolo* Subotica objavio je dva natječaja u povodu *Velikog prela* koje će biti održano 27. siječnja u Subotici.

Prvi je natječaj za najbolju *preljsku pismu Velikoga prela* 2024. Autori svoje pjesme mogu dostaviti putem pošte na adresu HKC-a *Bunjevačko kolo*, Preradovićeva 4, 24000 Subotica ili na e-mail adresu: hkcbunjevackokolosubotica@yahoo.com, s naznakom za Veliko prelo 2024. – natječaj za Preljsku pismu.

Uz prijavu je potrebno napisati ime autora pjesme, kontakt telefon, adresu i e-mail. Pjesma treba biti napisana na hrvatskom jeziku ili na bunjevačkoj ikavici, s temom koja je prigodna uz prelo, zimu, blagdane, bunjevačke običaje i slično. Povjerenstvo za izbor najbolje preljske pisme informaciju o tome tko su autori pjesama dobijaju tek nakon izbora pobjednika. Natječaj je otvoren do 19. siječnja (još samo danas).

Drugi je natječaj za izbor najljepše prelje *Velikoga prela* 2024. Prijavu na natječaj je moguće predati putem e-mail adrese: hkcbunjevackokolosubotica@yahoo.com, s

naznakom za Veliko prelo 2024. – natječaj za Prelju ili putem Facebook stranice HKC-a (u inbox). Uz prijavu je potrebno napisati ime i prezime, mjesto stanovanja, godinu rođenja i kontakt telefon. Prelja za izbor na *Velikom prelu* mora biti odjevena u bunjevačku narodnu nošnju. HKC *Bunjevačko kolo* svim zainteresiranim nudi stručnu pomoć oko izbora nošnje. Natječaj je otvoren do 22. siječnja.

Sjećanje na Olivera i u Somboru

SOMBOR – Nakon Subotice, koncert pod nazivom »Ostale su pisme Olivera Dragojevića« bit će priređen i u Somboru, 26. siječnja u Hrvatskom domu, s početkom u 20 sati. Pjesme poznatog splitskog pjevača izvodi subotički pjevač **Marko Žigmanović** sa svojim bendom. Karte se, po cijeni od 600 dinara, mogu kupiti u knjižari *Lilas*, restoranu *Dalmatinski podrum* i uredu Hrvatskog doma. Koncert se održava pod pokroviteljstvom Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijelov Republike Srbije.

HBKUD "LEMEŠ" Svetozar Miletić
ORGANIZUJE
Marinbal
Subota 3.2.2024.
skup gostiju od 19.30h u DOMU KULTURE
u Svetozar Miletiću
Goste će zabavljati tamburaški orkestar
"Rujna Zora"
iz Subotice
UZ DOBRU ZABAVU, OČEKUJE VAS
TRADICIONALNI LEMEŠKI PAPRIKAŠ,
PICE U NEOGRANIČENIM KOLIČINAMA,
BOGATA TOMBOLA I FANCI U PONOĆ
KONZUMACIJA PO OSOBI 2500 din
NA KUPLENIN 10 ULAZNICA + 1 GRATIS
ŠKOLARCI I STUDENTI 2000 din
uz pokaz dočke knjižice ili indeksa
ZBOG OGRANIČENOG BROJA MESTA
ULAZNICE BLAGOVREMENO REZERVISATI
tel: 061-64-77-970 Tamara Kanjo Brkić

Djelo hrvatskoga autora na sceni somborskog kazališta

Ljudi od voska za nastavak sezone

Narodno pozorište Sombor kazališnu sezonu 2023./24. nastavilo je premijerom predstave *Ljudi od voska*, hrvatskoga autora **Mate Matišića**. Režiju potpisuje mladi redatelj **Ivan Vanja Alač**. Somborska predstava praizvedba je ovog komada u Srbiji. Premijeri, koja je bila u petak, 12. siječnja, prisustvovao je i Matišić.

»Alač je napravio jednu vrlo formalnu, dramaturški čistu predstavu, bez ijedne greške u postavljanju narativnih linija, sva lica su zaokružena. Redatelj je stavio sebe u drugi plan dajući glumcima šansu da se iskažu«, kazao je nakon premijere za *Hrvatsku riječ* Matišić i dodao da je mladi Alač jedan od redatelja koji ima budućnost.

»Velika je podjela u ovoj predstavi, ali glumci su fantastični. Od glavnog glumca, do manjih uloga. Vidi se da je riječ o jednom ozbiljnom kazalištu. Kao autor, mogu zamišljati glumca na neki svoj način, ali kada dođe drugo tijelo, druga boja glasa, meni je to smiješno u odnosu na šablon. To je najveća radost kazališta. Kao kada istu kompoziciju različiti glazbenici sviraju različito«, kaže Matišić.

Ljudi od voska su tri naizgled zasebne, a zapravo uzročno-posljedične priče. Mate Matišić kao autor vodi publiku kroz svoje grijehove, pokajanja i iskupljenja, koristeći pisanje kao određenu vrstu psihoterapije i ispovijesti. U prvom dijelu pod naslovom *Obožavateljica* Viktor se neočekivano suočava sa svojom dalekom mladošću, da bi se u drugom dijelu, naslovljenom *Prvi musliman u selu*, vratio u svoje rodno selo u Dalmatinskoj zagori, gdje ga sudbina jednoga bivšeg branitelja inspirira na pisanje

drame. U završnom dijelu, pod naslovom *Ispod perike*, Viktor i njegova žena pristaju preuzeti skrb o djetetu čija majka umire od raka, no ta će odluka neočekivano raskrinkati potisnute konflikte koje Viktor nosi u sebi.

»Matišićeva drama *Ljudi od voska* jedan je od najvećih dokaza da što je nešto osobnije, to je univerzalnije, kao i toga da je najveća hrabrost – iskrenost. Važnost poruke ove predstave je ono što nas Mate ovim tekstom uči – da prije nego što osudimo pokušamo razumjeti, više oproštati i sebi i drugima i biti strpljiviji, kao i spremni na procese koji nas mijenjaju. Svi smo mi i najbolji i najgori, ovisno od momenata u našim životima. *Ljudi od voska* su svi oni likovi oko nas za koje mislimo da bi bili sjajni dramski likovi«, kaže redatelj Alač.

Već kod prvog čitanja redatelj je pred očima imao somborsko kazalište i somborske glumce.

»Likovi su djelovali kao da su pisani za glumce, i to od sjajnih glavnih uloga do efektnih epizoda. Ubrzo više nisam uspijevaao čitati tekst bez zamišljanja kako upravo glumci ovog teatra izgovaraju taj tekst«, kazao je Alač.

Komad je na hrvatskom jeziku, koji su glumci uspješno svladali, čak i u dijalektu.

Scenografi su **Ivan Vanja Alač** i **Isidora Ilić**, kostimograf **Biljana Grgur**, kompozitor **Ana Krstajić**, koreograf **Andreja Kulešević**, scenski govor **Dejan Sredojević**.

U predstavi igraju **Saša Torlaković**, **Marija Medenica**, **Nenad Pećinar**, **Biljana Keskenović**, **Ivana V. Jovanović**, **Nemanja Bakić**, **Ana Rudakijević**, **Nikola Knežević**, **Srđan Aleksić**, **Bogomir Đorđević**, **Danica Grubački**, **Dragana Šuša**, **Aleksandar Ristoski**, **Olgica Nestorović**.

Z. V.

Foto: NPS/Milan Đurđević



Božićni koncert u Surčinu

Pjesme, tambure, stihovi



Hrvatska čitaonica *Fischer* organizirala je 14. siječnja u surčinskoj crkvi Presvetog Trojstva Božićni koncert koji je ujedno bio i završni događaj njihove manifestacije *Božić u Surčinu*. Prigodni program izveli su zbor župe Presvetog Trojstva, tamburaši udruge *Fischer* i vokalni solisti uz instrumentalnu pratnju (tambure, gitare, harmonika).

»Htjela bih naglasiti kako je ovaj Božićni koncert u Surčinu bio surčinski koncert, nismo imali goste osim **Mihaele Molnar**. Sami smo pjevali, prijavilo se puno naših ljudi, što kroz zbor, što kao solisti, što kroz tamburaše, ljudi su sami poželjeli pjevati i pokazati Bogu svoju zahvalnost«, kaže predsjednica Hrvatske čitaonice *Fischer* **Katica Naglič**.

Program su otvorili najmlađi sudionici, blizanci **Marija i Đorđe Božanić** i **Marina Beljan**. Nastupio je zbor župe Presvetog Trojstva pod vodstvom **Zoje Satmari**, ali i uz solisticu **Janju Ščulac**. Najstarija solistica **Katila Rigel** je nastupila u tamburaškoj pratnji **Miloša Prodanovića**. Nakon duljeg vremena nastupio je i ogranak glazbene sekcije *Fischer* pod nazivom *Momci s Orešca* koji sada čine **Josip Crljen, Darko Kendrić** i **Filip Brzić**. Na koncertu su se čule i riječi na slovačkom, a riječ je o pjesmi koju su uz numeru *Bijeli Božić* izveli Mihaela i **Željko Molnar**. Posljednji su nastupili mladi tamburaši pod vodstvom Miloša Prodanovića kojima se pridružio i vokalni solist **Petar Štampar**.

»Ovaj koncert je završni događaj naše manifestacije *Božić u Surčinu* za 2023. godinu koji se sastojao od božićne izložbe koja je bila druge nedjelje u adventu, zatim smo 28. prosinca imali susret *betlemaša*, nakon toga smo 5. siječnja u okviru *Božićnih običaja* prikazali i za Radio-televiziju Vojvodine snimili kako se priprema božićna trpeza u Surčinu«, kaže Naglič.

Glavna organizatorica koncerta u suradnji s udrugom *Fischer* bila je **Marija Brzić** koja je ujedno i vodila program:

»Bila je intimnija atmosfera, samim tim i mnogo ljepša, prije svega jer su svi sudionici naši župljani, čak je i Mihaela tehnički naša župljanka. Mislim da je sve jako lijepo ispalo i ja sam veoma zadovoljna«.

Čitaonica *Fischer* najavljuje za 22. siječnja (blagdan sv. Vinka) četvrti po redu susret vinara. Iza toga 26. siječnja gostuju u Đakovu, a 14. veljače organiziraju *Dane ljubavi i vina* u čast sv. Valentina.

I. B.

XIII. Seminar bunjevačkog stvaralaštva

15. – 20. 7. 2024.

Tavankut



Tema: "SVATOVI"

Organizator: HKPD »Matija Gubec« TAVANKUT

Više informacija na:

 Seminar bunjevačkog stvaralaštva

 matijagubectav@gmail.com

 seminar.tavankut

 www.hkpdmatijagubec.org.rs





ZAVOD ZA KULTURU
VOJVOĐANSKIH HRVATA

RASPISUJE

NAGRADNI NATJEČAJ

ZA UČENIKE OD 5. DO 8. RAZREDA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA



SNIMI KRATKI FILM MOBITELOM

**O NEMATERIJALNOJ KULTURNOJ
BAŠTINI HRVATA U SRBIJI**

I OSVOJI PAMETNI TELEFON

TEME:

Običaji/Obredi (sv. Nikola, Materice i Oci, Božić, Uskrs, kraljci u Rumi, prelo, Sv. Vicencije u Srijemu, mačkare, čuvari Božjeg groba, polivači, kraljice, Tijelovo, dužijanica, betlemaši, tradicijska svadba, životni običaji i dr.,)

Glazba (tamburaši, sviranje gajdi, bečarac, specifično pjevanje i dr.)

Folklor (sve vrste hrvatskih narodnih plesova)

Umijeća i stari zanati (slamarstvo, šling, zlatovez, izrada papuča, izrada božićnjaka, izrada čamaca, tkanje, izrada korpi, izrada frizura, pokrivanje krova trskom, izrada klompi, izrada kožuha, molovanje kuća i dr.)

Nošnja - načini odijevanja, održavanje, šivenje i restauracija nošnje (svakodnevna, svečana, za posebne prigode)

Prehrana - priprema jela (tradicijska, svakodnevna, blagdanska)

Stare dječje igre (na njivi, u dvorištu, u kući, društvene, pojedinačne)

Osvoji vrijedne nagrade.

Glavna nagrada MOBITEL!



Upute o izradi i slanju filmova na www.zkvh.org.rs/aktualnosti/natjecaji
ili skeniraj QR kod.



Položeni vijenci na spomenik biskupa Antunovića

U okviru »Dana biskupa Ivana Antunovića«, a prigodom 136. obljetnice smrti toga velikana, prošloga petka, 12. siječnja, položeni su vijenci na spomenik biskupa **Ivana Antunovića** u parku kod katedrale sv. Terezije Avilske u Subotici.

Vijence su položili predstavnici KD-a *Ivan Antunović* (koje je i organizator »Dana biskupa Ivana Antunovića«), Hrvatskog nacionalnog vijeća, Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, NIU *Hrvatska riječ*, Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, UBH-a *Dužijanica* i HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice. Podsjećajući na značaj biskupa Antunovića i njegovo naslijeđe, prigodnim riječima obratio se predsjednik KD-a *Ivan Antunović* vlč. **Josip Štefković**.

Podsjetimo, Ivan Antunović (Kunbaja, 19. lipnja 1815. – Kalača, 13. siječnja 1888.) bio je kalački kanonik i naslovni biskup bosonski, pokretač tzv. zakašnjelog preporoda među bunjevačkim i šokačkim Hrvatima u Ugarskoj, publicist i prozni pisac. Među ostalim, godine 1870. pokrenuo je prve novine u podunavskih Hrvata – *Bunjevačke i šokačke novine* koje su kasnije imale i svoj prilog *Bunjevačko šokačku vilu*. Zalagao se za uporabu materinskog jezika među bačkim Hrvatima, kao i za kulturni te socio-ekonomski razvoj puka.

U okviru »Dana biskupa Ivana Antunovića«, jučer (četvrtak, 18. siječnja) u Subotici je održan i XXXII. *Razgovor* s temom »Uključenost vjernika laika u život mjesne Crkve«.

D. B. P.



Otvorene prijave za Susret hrvatske katoličke mladeži u Gospiću

Prijave za Susret hrvatske katoličke mladeži (SHKM) koji će biti održan u svibnju u Gospiću otvorene su od 4. siječnja do 31. ožujka 2024. Nakon toga datuma prijave više neće biti moguće, objavljeno je na službenoj stranici 12. SHKM.



Prijave se ispunjavaju u pripremljenom obrascu koji se može preuzeti na poveznici: <https://www.e-zupe.com/prijave/gospic/shkm>

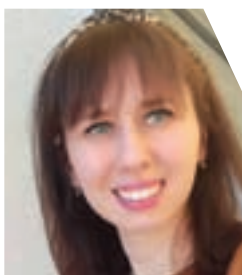
Podaci potrebni za prijavu su: ime i prezime, spol, datum rođenja, OIB, veličina majice, broj mobitela, e-adresa, mjesto i župa iz koje dolaze te dolaze li na jedno noćenje ili dva (opcija dolaska u petak), samo za određene nadbiskupije i biskupije koje su jako udaljene od Gospićko-senjske biskupije. Na Susret se mogu prijaviti mladi od 14 do 35 godina.

Kotizacija za SHKM iznosi 10 eura i ona uključuje majicu Susreta, obrok (sendvič, kolač, voće i vodu) te ostale materijale. Uplatnica se može pronaći na službenoj stranici SHKM 2024. ili na linku <https://shkm.gospicko-senjska-biskupija.hr/kotizacija>

Važno je napomenuti da se i mladi iz Gospićko-senjske biskupije, kao domaćini, također moraju prijaviti za sudjelovanje na SHKM-u kako bi dobili majice i ostali materijal. Prijaviti se mogu u svojim župama do 31. ožujka.

Susret hrvatske katoličke mladeži održava se 4. svibnja 2024. godine u Gospiću. Dvanaesti put okupit će se mladi katolici na nacionalnom susretu, pod geslom »Radujte se za svoje mladosti« usp. (Prop 11,9).

(IKA)



Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Božja riječ

Papa **Franjo** je 2019. godine treću nedjelju kroz godinu proglasio Nedjeljom Božje riječi. Ova nedjelja nas na početku godine podsjeća koliko je Božja riječ za kršćanina važna, te da vjernik svoje planove, odluke i promjene treba usklađivati s Božjom riječju, na njoj se nadahnjivati i u njoj pronalaziti inspiraciju za promjene. Koliko je Božja riječ za čovjeka važna možemo naslutiti već po tome da je Bog htio da se ona zapiše, te nadahnuo svete pisce da to i učine kako bi nepromijenjena ostala budućim naraštajima. Kroz nju nam se Bog objavljuje, po njoj započinje naše spasenje. Onaj tko je spreman slušati je povezuje se s Bogom te postaje sposoban i spreman mijenjati sebe, pa i svijet.

Širiti Božju riječ

Biblija nikad nije bila dostupnija ljudima, ipak toliki je broj onih koji se za nju ne zanimaju ili je promatraju na pogrešan način. Ona nije nekakva zbirka zanimljivih povijesnih priča, ona je povijest spasenja kroz koju se Bog objavljuje čovjeku. I koliko god da je povijesna, ona je suvremena, jer Božja riječ je bezvremenska, uvijek aktualna, Bog kroz nju i danas progovara narodima i pojedincima. Zato papa ustanovljuje ovu nedjelju da kršćani postanu širitelji Božje riječi. Ne danas, kao u povijesti, kada za nju nisu mnogi znali. Današnjeg čovjeka treba potaknuti da Sveto pismo uzme u ruke, otkriti mu njegovu vrijednost te ga usmjeriti na ispravno shvaćanje onoga što mu se čini kao neka daleka prošlost, iz koje se teško izvlači pouka za moderno doba.

Kako bi odgovorio pozivu navještaja Božje riječi vjernik mora u njoj pronalaziti izvor vjere i nade. Ona mu mora postati suputnica kroz svakodnevni život, posebna veza s Bogom. On i sam treba otkrivati suvremene poruke u njenim teksto-

vima i na pravi način je razumijevati, otkrivati u njoj putove spasenja i u XXI. stoljeću.

Svi smo pozvani biti navjestitelji i širitelji Božje riječi, ali i njezini slušatelji. Kroz nju Bog i danas govori, njegove su poruke uvijek nove i suvremene, iako su zapisi nepromijenjeni. Biblija nije roman čiju radnju znamo ako smo ga jednom pročitali. Ona nije knjiga koja se čita jednom u životu. Ona je Božja riječ koja se treba čitati stalno, uvijek ispočetka, jer kroz nju Bog progovara svaki put kada je čitamo. Ona treba zauzimati počasno mjesto i u našem domu i u našem srcu, jer je u njoj sam Bog.

I sve ono što su doživljavali apostoli dok su slušali Isusa, sve ono u što su se preoblikovali oni kojima je Bog govorio, desit će se i nama ukoliko čitamo Sveto pismo s vjerom i otvorena srca, spremni da i sami budemo potaknuti Božjom riječju na djelovanje i na promjene.

Riječ i riječ za naše spasenje

Euharistija je zato dragocjeno vrijeme za svakog vjernika. Najprije je u njoj nahranjen Božjom riječju, koja nadahnjuje i usmjerava njegov život, a potom se istinski hrani blagovanjem Božje Riječi koja je tijelom postala za nas i naše spasenje. Božja riječ i Riječ dane su nam Božjom ljubavlju da mogremo biti spašeni, a mi ih obje s jednakom ljubavlju trebamo prigrliti, jer se one nadopunjuju te riječ ne možemo razumjeti bez Riječi, niti obratno. Zato je pravo vrijeme da istinski prigrlimo Božju riječ, koja nam je na dohvat ruke, da ne dopustimo ni jednoj ljudskoj riječi da se ispred nje ispriječi nego da u njezinom svjetlu živimo svoje kršćansko poslanje, pozivajući i druge da otkriju dragocjenosti Božje poruke te da nas Božja riječ uvijek vodi k Riječi, tj. Isusu Kristu u kojemu je naše spasenje.



HKC „Bunjevačko kolo“

Veliko prelo

Tehnička škola „Ivan Sarić“, Trg Lazara Nešića 9, Subotica

27.1.2024.

Tamburaši za dušu
Ansambel Ruže

Prodaja ulaznica:

HKC „Bunjevačko kolo“, Preradovićeva 4, Subotica

Informacije:

024/5555589 ili 064/6590635

Zimsko izdanje Mreže festivala Jadranske regije

Besplatni online filmovi

Drugo po redu Zimsko izdanje, zajednički projekt vodećih regionalnih filmskih festivala okupljenih u Mreži festivala Jadranske regije: Festivala autorskog filma Beograd, Filmskog festivala Herceg Novi, Ljubljanskog međunarodnog filmskog festivala, Sarajevo Film Festivala i Zagreb Film Festivala, od 20. do 29. siječnja na platformi *ondemand.kinomeetingpoint.ba* donosi pet recentnih uspješnica u kojima će publika moći uživati besplatno, najavili su organizatori.

U programu su četiri hvaljena dugometražna prvičena regionalnih autora: film **Stric** **Andrije Mardešića** i **Davida Kapca**, **Garbura** Josipa Žuvana, **Da li ste videli ovu ženu?** **Dušana Zorića** i **Matije Gluščevića** i **Jahači** **Dominika Menceja**, te dokumentarac **Muzej revolucije** **Srđana Keče**.

Stric i Jahači

Radnja filma **Stric**, intrigantnog trilera s **Mikijem Manojlovićem**, **Ivanom Roščić**, **Goranom Bogdanom**, **Rokom Sikavicom** i **Kajom Šišmanović** naizgled se odvija u Jugoslaviji, kasnih 1980-ih. Voljeni stric vraća se kući



za blagdane. Ponovno na okupu, obitelj je usred božićnog ručka. Radosno druženje iznenada prekida zvonjava mobitela. Ipak nisu 1980-e, a čini se da nije ni Božić. Ubrzo postaje jasno da se za prepunom blagdanskom trpezom, osim purice, nožem može rezati i napetost. Potraga za slobodom u fokusu je filma **Jahači** o dvojici seoskih mladića koji se, nakon gledanja filma **Easy Rider**, prerađenim mopedima upute na životnu avanturu prema Splitu. **Jahači** su istovremeno film sazrijevanja i film ceste, zanimljiv mozaik scena koje proizlaze iz svjetova dva najbolja prijatelja, ali i posveta određenom (bez)vremenu i prostoru. Uloge u filmu tumače **Timon Šturbej**, **Petja Labović**, **Anja Novak** i **Nikola Kojo**.

Garbura i Muzej revolucije

Da li ste videli ovu ženu? nadrealistična je psihodrama fokusirana na temu identiteta, preciznije, na temu ženskog multiverzuma koji se želi osloboditi. To raslojavanje prati se kroz tri metamorfoze jedne žene (sve u izvedbi **Ksenije Marinković**) koja luta Beogradom i njegovim opskurnim zakutcima u potrazi za načinom da iskoči iz vlastite kože.

Filmska forma je slijedi, i sama se preoblikujući. Junaci filma **Garbura**, dvanaestogodišnjaci Nikola i Antonio najbolji su prijatelji koji žive u susjednim kućama. Zabavljaju se paljenjem karabita, a svoje eskapade snimaju i objavljuju na Youtubeu, nadajući se milijunskim pregledima. Obitelji su im već godinama zavađene



i protive se njihovom prijateljstvu. Kada dođe vrijeme blagdana, svađa između obitelji će eskalirati i preliti se u odnos dvojice prijatelja. Uloge u filmu ostvarili su **Franko Floigl**, **Mauro Ercegović Gracin**, **Ljubomir Bandović**, **Marija Škaričić**, **Ivana Roščić**, **Asja Jovanović** i **Zdenko Jelčić**.

Premijerno je prikazan na IDFA-i, obišao je brojne festivale te osvojio **Srce Sarajeva** za najbolji dokumentarni film. Od rađanja arhitektonske vizije **Vjenceslava Richter** – muzeja posvećenog povijesti socijalističke revolucije prošlo je šezdeset godina. U ostacima napuštenog utopijskog projekta u Beogradu rađa se prijateljstvo između sedmogodišnje djevojčice i jedne starice. Kada grad započne brisanje svih tragova Muzeja revolucije, iz života djevojčice nestaju bezazlene igre i priče uz vatru. Mrežu festivala Jadranske regije podržava Potprogram MEDIA Programa Kreativne Europe i Veleposlanstvo Švicarske u Bosni i Hercegovini.

H. R.

O prezimenima bačkih Hrvata (LXVIII.)

Paštrović

Hrvati Bunjevci bili su politički čimbenik u Somboru još u drugoj polovici 17. stoljeća. Nažalost, turski (osmanski) izvori ne dopuštaju detaljniji uvid u mjesne prilike. Zapravo, Turke Osmanlije je zanimala samo gospodarska snaga određenog područja. Etničke, vjerske i druge prilike bile su, u njihovim očima, sporednog značenja. Somborska i Subotička nahija (općina) pripadale su Segedinskom sandžaku (okrug), koji se nalazio u Jegarskom pašaluku (područje). Jegarski pašaluk graničio se sa zemaljama pod habsburškim carevima. Prema tome, njegov rubni položaj uvjetovao je prilike u nahijama. Stanovništvo su činili mahom doseljenici iz Bosne, Hercegovine, Dalmacije i drugih turskih provincija na Balkanu. Oni su služili kao potpora ratnim naporima Turske, koja je desetljećima vodila ratove sa svojim sjevernim susjedima Habsburškom monarhijom i Poljskom. Veliki bečki rat 1683. – 1699. je promijenio odnose snaga u Podunavlju i potvrdio značenje Hrvata Bunjevaca. Godine 1686. Budim je pao pred habsburškim snagama, a iduće godine i Jegra (Eger). Tako je turska vlast u Ugarskoj izgubila oslonac i uporište. Hrvati Bunjevci su se pod utjecajem tih događaja pridružili habsburškim snagama.

Podijeljeno stanište

Pobjeda zemalja Antante (Britanije, Francuske itd.) studenoga 1918. donijela je nove promjene u Podunavlju. Budimpešta je pod teretom ratnih napora upala u nezamamčenu anarhiju. Srpska vojska je iskoristila povijesni trenutak i zaposjela (oslobodila) Bačku, Banat i Baranju. Na zaposjednutim (oslobođenim) teritorijima uspostavljene su privremene civilne vlasti. Međutim, glavni čimbenik u regiji bila je srpska vojska, koja je imala potporu savezničke Francuske. Mirom u Trianonu 1920. Mađarska je predala Beogradu dijelove Baranje, Bačke i Banata. Međutim, konačne granice je povukla Međunarodna komisija za razgraničenje. Trianonski mir je podijelio stanište Bunjevaca Hrvata. Baja i Aljmaš (Bačalmaš) ostali su s okolnim naseljima u sastavu Mađarske. Sombor i Subotica (doduše s prilično okrnjenim atarom) pripali su Beogradu.

Bunjevačko vijeće

Hrvati Bunjevci su sudjelovali u povijesnim događajima jeseni 1918. U noć između 4. i 5. XI. 1918. ustanovljeno je Bunjevačko narodno vijeće. Glavni predstavnici ovog pokreta su bili **Ivan Paštrović** (1877. – 1954.) i **Mihovil (Miško) Jelić** (1881. – 1961.). Obojica su bili odvjetnici, intelektualci u zrelih godinama, već poznati bunjevačko-

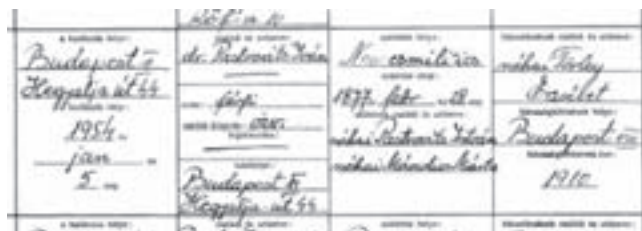
Piše: Vladimir Nimčević



šokačkoj javnosti. Uz to, bili su vezani uz Sombor. Paštrović je rođen u Lemešu. Jelić je rođen u Santovu, ali je srednju naobrazbu stekao u somborskoj Višoj državnoj gimnaziji. Paštrović i Jelić zagovarali su bratsku suradnju s Mađarima i Mađarskim narodnim vijećem (Sombor). Budućnost Bunjevaca Hrvata su vidjeli pod Budimpeštom. Međutim, njihova agitacija nije imala uspjeha. Već 5. XI. 1918. osnovano je Mjesno narodno vijeće Srba i Bunjevaca Hrvata, koje je zadobilo širu podršku Srba i Hrvata (Bunjevaca i Šokaca).

Međuračje

U međuratnoj Mađarskoj Ivan Paštrović i Miško Jelić se pojavljuju kao podupirači hrvatske riječi. Pokrenuli su kalendar *Danicu* u Budimpešti. Međutim, **Mijo Mandić**, kulturno-prosvjetni radnik iz Subotice, osvrnuo se kritički na Paštrovićev i Jelićev kulturni rad. Preko subotičkog *Dnevnika* 1930. pisao je: »Da, izdaje se u Budimpešti bunjevački kalendar ili Danica; nu to je opsena; pa da im silovito pomadjarivanje brže podje, da zavedu naš narod i da svoj nečovečanski posao pretstave našoj slavenskoj raji u nekoj privlačivoj formi neštete ni uspomenu Antunovića, te na najprostiji način prikazuju delovanje Antunovića u protuslavenskom duhu i obliku. Ja bih preporučio g. urednicima peštanske Danice: Paštroviću peštanskom odvjetniku i Jeliću bajskom odvjetniku, a osobito mome učeniku Ivanu Petrešu župniku, da se okane toga nečasnoga posla, koji truje dušu i vredja osećaje našega naroda, tarma se uspomena naših pokojnika. Bolje je, da naša raja ne čita ništa, nego da se sa ovakvim gorčilom truje«. Paradoksalno, Mandić je bio jedan od sudionika Velike bunjevačke skupštine u Subotici (2. VI. 1941.), koja je praktički poništila bunjevačke glasove na Velikoj narodnoj skupštini u Novom Sadu 25. XI. 1918. godine.



Šima Srebra

Na fotografiji je pokojni čika **Šima Raič**, poznatiji kao **Šima Srebra**. Bio je vridan domaćin, čuveni baštovan iz salaša Nenadić. Godinama je uzgajao voće i povrće, a posebno je bio poznat po rasadi. Cili salaši su se kod njega snabdivali rasadom paradajza, paprike, kupusa i koje čega drugog. Znao je zemlju pripremiti, dobro nađubriti, pokrije s najlonima, pa kad to krene tirat. To je bilo lipota gledat.

Imo je u avliji puno dudova. Bilo je bili, crni i rozni. Niki od njih su bili stari i priko dvistopedest godina. Kad rode, i kad ji treba skupljat u kom, onda se rašire ponjave, uzme se nika motka, i otrese se da padnu i onda se kupe. Zna to trajat danima, pa se posle peče rakija dudovača. Onda ovi što vole cugnut, dođu kod Šime na divan, jer znadu da ima rakije, pa će bit nuđeni. I tako čašica po čašica, sve se potroši. Kad manje rodi, ni Božić ne dočeka.

Tu je i nekoliko lešnjika i ora. Svakojaki fela voća ima u okopu oko salaša. Šljiva, trišanja, višanja, jabuka, krušaka, brikava, kajsijska, dunja... Ima ribizli, ogrozdi, kupina, malina...

Posebno je poznat bio po uzgajanju vriže. Lubenice i dinje su mu bile »šećer roba«, što bi se reklo. S prolića,

posle Svetog Jozipa, izbuši kućice, nađubri, i onda to tira ko iz vode. Kad se on pojavi na pijaci, il digod na sokaku sa dinjama, za toliko rasproda sve.

Bil vi meni virovali čeljadi ili ne, al ove slike će vam sve kazat. Imo je Srebra bundivu iz njegove bašče, koja je, kad smo je izmirili na velikoj maži, pokazala 76 kila. Sad sračunajte koliko kora triba za ovu bundivu ako bi se od nje pravila bundevara. I koliko naroda bi to moglo jist.

Mogo bi vam još divanit o Srebri, al ću vam još samo ovo kazat. Volo je pecat ribe, na čerenac. Kanalić mu je bio oma blizu salaša. Kad poradi po bašči ili oko marve, onda dođe na canalić vatat ribe. Imo je čerenac, puštan u vodu, i tako ga namisti da je mriža uvuk doli u vodi. Dođe više puti i baci krupe ili žita, narani misto, što bi se reklo, i posle samo vadi. Bude tu lipi komada za peč, a bude i za mačke. Kadgod pun kabo navata. Podili po komšiluku, pa svi jidemo bile ribe. To je zdravo ukusno ako se lipo ispeče.

Sad ni ne znam ima li ribe u canaliću. Nema ni vode, prisušio. A i da ima, kad nema Srebre, nema ko ni pecat. Badava.

Vinko Janković



Održan zimski oratorij u Subotici

Deset Božjih zapovijedi kao tema

Svaki oratorij se nestrpljivo očekuje, ali zimski oratorij je uvijek dodatno iščekivan. Nakon božićnih blagdana svake godine dođe kao vrhunac zimskog raspusta i odlično obilježi posljednje dane ferija. Tako je bilo i ove godine.

U organizaciji animatora Subotičkog oratorija od 8. do 12. siječnja je u župi svetog Roka u Subotici održan Zimski oratorij za oko 100 djece iz svih subotičkih i okolnih seoskih župa. Prije podne su se okupljali mlađi, dje-



ca od prvog do četvrtog razreda, a poslijepodne stariji, od petog do osmog razreda osnovne škole. Podijeljeni u četiri skupine: bijeli, plavi, žuti i bordo predvođeni svojim kapitenima, svakoga dana su pjevali, igrali, molili, plesali i slavili Gospodina. Organizirane su i kreativne radionice, a dio igara bio je napravljen s motivima iz filma *Gospodar prstenova*.

Glavna tema zimskog oratorija bila je »Deset Božjih zapovijedi« o kojima su djeci svakodnevno govorili svećenici, a kasnije su tu temu produbljivali svatko u svojoj ekipi. Naravno, služene su i svete mise, a posljednjeg



dana svetu misu je predvodio naš biskup **Franjo Fazekas** koji je s velikim interesiranjem pogledao i priredbu kojom je završen Zimski oratorij.

S djecom je ove godine radilo 59 volontera, animatora Subotičkog oratorija, a glavnu koordinaciju su preuzele **Marija i Ivana Šarčević**.

Nemoguće bi bilo sve ispričati što se događalo ovih pet dana, čak ni informativno, a o dojmovima naših drugara mogli bismo pisati u nekoliko narednih brojeva. To svi znaju ali treba ponoviti, uvijek je tako dobro i tako lijepo jer smo se sastali i družili u ime Božje.

Lijepo je i na dobro svima nama što imamo oratorij.

B. I.



Poziv Čitateljskog kluba Čitafora Natječaj za najljepše ljubavno pismo

Jeste li skoro dobili neko ljubavno pismo? Ili ga možda napisali? Možda želite napisati ljubavno pismo, a ne znate je li dovoljno dobro. Bilo kojoj kategoriji da pripadate vaše ljubavno pismo možete poslati na natječaj Čitateljskog kluba Čitafora iz Zagreba koji djeluje pri Knjižnici Sesvete, jer oni organiziraju 11. Natječaj za najljepše ljubavno pismo u tri kategorije, dakle za sve. Koliko me sjećanje služi, bilo je tu zainteresiranih pa su slali svoja ljubavna pisma na natječaj, a neki su čak bili i nagrađeni. Eto razloga da se ponovno okuša.

A ako se odlučite oprobati u ovom izazovu, znajte da je rok za predaju ljubavnih pisama 1. veljače 2024. godine. Možete ga odnijeti osobno u

11. NATJEČAJ ZA NAJLJEPŠE LJUBAVNO PISMO



»ljubavni sandučić« u Knjižnici Sesvete u Zagreb (što baš i nije ni jednostavno ni blizu), ali zato ga možete poslati i na e-adresu: citafora.sesvete@gmail.com.

Ima još nekih propozicija pa se svakako o detaljima informirajte na sljedećoj poveznici: <https://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/11-natjecaj-za-najljepse-ljubavno-pismo/65462>.

Završna svečanost na kojoj će biti nagrađena i pročitana najbolja pisma bit će održana u prostoru Čitaonice Knjižnice Sesvete 13. veljače, dakle večer uoči Dana zaljubljenih.

I ako vam uspije, nastavite slobodno slati pisma vašim voljenima u okruženju. Sigurno će im biti drago.

B. I.

Djeca iz Vajske, Bača, Plavne i Selenče na novosadskom festivalu *Božićna čarolija*

Božićni i novogodišnji festival *Božićna čarolija* održan je u Novom Sadu od 1. prosinca prošle do 10. siječnja ove godine. Tijekom četrdeset dana na ovom je događaju nastupilo petnaestak zborova čiji su članovi pjevali novogodišnje i božićne pjesme na isto toliko jezika: srpskom, engleskom, mađarskom, rusinskom, ukrajinskom, njemačkom, ruskom, svahili, portugalskom, španjolskom, hebrejskom, ladino, armenskom, slovačkom i hrvatskom.

U okviru festivala, u utorak, 9. siječnja, nastupila su djeca iz Vajske, Bača, Plavne i Selenče, a za nastup ih je uvježbavala s. **Kristina Ralbovski**, skupa s **Kristinom Filipović** iz Plavne i **Amalijom Šimunović** iz Vajske.

Na platou ispred *Promenade* otpjevala su osam božićnih pjesama.

A. Š.



Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomijskog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobrzdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Prodajem traktor zetor super 42, god. 1957 (oldtajmer) neispravan – povoljno. Info telefon: 064/300-76-14

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više. Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25 Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m² Tel: 063/738-97-85

Prodajem njivu u Mišićevu površine 2 katastarska jutra, 14.000 eura. Informacije na telefon 064/300 76 14.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članaka 14. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE O PROCJENI UTJECAJA NA OKOLIŠ

Dana 12. 1. 2024. donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-232/2023 kojim se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš projekta: Izgradnja solarne elektrane »SunCarlito Beta« 2200kW na zemlji, na katastarskim parcelama 36424/2 i 36423 K. O. Donji grad, Subotica (46.07248°, 19.69284°), čiji je nositelj »SunCarlito Beta« d.o.o. Subotica, Strossmayerova br. 6.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internetskoj adresi:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-232-2023.pdf,



Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 23. 1. 2024.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Zemlje Amazonije

U potrazi za plemenima

I dok se Vojvodina bijeli, mnogi se pakiraju na skijanje ili ga barem planiraju, a ja sanjam o toplim krajevima. Da budem iskrena, voljela bih snježni vikend na nekoj zavijanoj planini, ali to je sve. Zima mi više ne odgovara, a ni autu. Šalu na stranu, ide mi se na more.

Sasvim dovoljno razloga da se vratimo započetom serijalu o zemljama prelijepe Amazonije. Ovoga tjedna idemo u čarobnu Kolumbiju, zemlju kontrasta i prirodnih čuda koja oduzimaju dah. Ova južnoamerička destinacija svojim raznolikim krajolicima privlači avanturiste, ljubitelje prirode i istraživače. Bilo da ste ljubitelj tropskih prašuma, netaknutih plaža ili visokih planina, Kolumbija ima nešto posebno za svakoga.

Ovo područje obiluje jedinstvenim biljnim i životinjskim vrstama, a šetnje kroz gustu vegetaciju donose susrete s egzotičnim pticama, majmunima i šarenim leptirima. Uz lokalne vodiče možete posegnuti duboko u džunglu i doživjeti kombinaciju divlje ljepote i neobjašnjivog misterija.

Tajna kanjona Chicamocha

Kolumbija krije tajnu koja će ljubitelje avanture ostaviti bez daha – kanjon Chicamocha. Ovaj grandiozni kanjon, smješten između planina, pruža nevjerojatan pogled na rijeku Chicamocha koja teče kroz duboke litice. Za hrabre, tu su zip-line avanture i pješačke staze za istraživanje skrivenih kutaka ove prirodne ljepote.

Raj na Zemlji

Ako sanjate o bijelom pijesku i tirkiznom moru, onda su plaže otoka San Andres savršeni raj za vas. Ovaj biser Karipskog mora očarava posjetitelje svojim netaknutim pješčanim plažama i toplim morem. Ronjenje i snorkeling otkrivaju bogatstvo podmorja, a mještani će vas dočekati s osmijehom i toplim gostoprimstvom.

Plemenska družina

Zaviriti u rajske visine Sierra Nevada de Santa Marta, najviše planine uz karipsku obalu, nezaobilazno je mje-

sto. Ovaj prirodni raj čuva tajne drevnih indijskih civilizacija i nudi nezaboravna iskustva. Šetnje kroz guste šume, susreti s domorodačkim plemenima i pogledi s planinskih vrhova na Karipsko more stvaraju jedinstvenu avanturu koja će vam ostati urezana u sjećanje.

Susret s domorodačkim plemenima toliko mi je primamljiv da neka od njih moram malo opisati. Koliko sam saznala, na ovom području postoji nekoliko plemena.

Arhuaco, također poznati kao Ika, smatraju se čuvarima Sierra Nevada de Santa Marta. Vjeruju da su odgovorni za održavanje ravnoteže između zemlje, vode i zraka. Njihova je duhovnost duboko povezana s prirodom, a planina im je svetinja. Svaka rijeka, šuma i vrh imaju svoje mjesto u njihovim mitovima i ritualima.

Pleme Kogi također nastanjuje Sierra Nevada de Santa Marta i poznati su kao »mudraci« ili »stariji brat«. Oni prakticiraju složeni sustav rituala kako bi očuvali sklad između ljudi, prirode i bogova. Kogi vjeruju da su odgovorni za održavanje »Aluna« – svetog skupa stvari koje čine život, a kroz rituale i molitve održavaju ravnotežu u svijetu.

Wiwa pleme još je jedno autohtono pleme u ovoj regiji. Blisko su povezani s prirodom i često izvode rituale u znak zahvalnosti za plodnost zemlje i očuvanja ekosustava. Wiwa zajednice prenose svoje znanje i vještine s koljena na koljeno, čuvajući bogatu tradiciju svojih predaka.

Narod Cancuamo također je dio autohtonih zajednica u Sierra Nevada de Santa Marta. Poznati su po svojoj ulozi zaštitnika prirode i često su uključeni u inicijative za očuvanje okoliša. Ovi ljudi imaju posebno poštovanje prema rijeci Don Diego, koju smatraju svetom i ključnom za održavanje ravnoteže u svom svijetu.

Ovdje, u Kolumbiji, priroda oživljava na način koji se rijetko gdje drugdje može doživjeti. Otkrivanje Kolumbije, mjesta gdje priroda svira svoju najljepšu melodiju, kao i drugih zemalja Amazonije, mogla bi biti životna misija. Zadovoljit ću se i najmanjim komadićem, iako ne jamčim da ću se moći vratiti.

Gorana Koporan

Crveno-bijeli svijet

Nekada davno je **Davorin Bogović** (*Prljavo kazalište*) pjevao: »A sve oko mene je crno-bijeli svijet«. A ovih dana, zahvaljujući armiji hrvatskih navijača u Zagrebu i Mannheimu (Njemačka), sve je u znaku crveno-bijelih kvadratića. Tisuće navijača i na desetke tisuća majica, kapa, šalova, zastava i još koječega, krasilo je tribine plivališta na *Mladosti* i veliku sportsku SAP dvoranu. S punim razlogom...

VATERPOLO

U trenutku pisanja ovoga teksta Hrvatska je ispunila svoju prvu, temeljitu zadaću na Europskom prvenstvu koje se u zamjenskom domaćinstvu održava u Zagrebu. Velikim pobjedama protiv Grčke (četvrtfinale – 13:8) i Mađarske (polufinale – 11:8) *barakude* su osi-



Foto HINA/ Damir Senčar

RUKOMET

Veliki udio u grandioznoj pobjedi Hrvatske protiv favorizirane Španjolske (39:29) na otvaranju Europskog prvenstva u Njemačkoj imala je armija od blizu 8.000 hrvatskih navijača na tribinama SAP dvorane u Mannheimu. Urnebesna buka i huk onih najvjernijih, koji su potegli do Njemačke, nisu prestajali tijekom cijeloga susreta. Visoka pobjeda i važni bodovi, uz izvan-serijsku igru cijele momčadi izbornika **Gorana Perkovca**, označili su povratak na veliku rukometnu scenu. Nažalost, već u sljedećem susretu protiv izuzetno neugodne Austrije (28:28) Hrvatska je umalo prokockala golemi kapital iz prvog susreta skupine B i pomalo pokvarila impresivni dojam sa starta EP-a. Ali, ništa nije previše tragično, jer slijedi susret protiv outside-

gurale nastup u finalu protiv Španjolske (koje je odigrano u utorak, 16. siječnja). Pobjedom protiv *furije* izabranici **Ivice Tucka** bi, uz još jedan naslov europskih šampiona, izborili nastup na predstojećim Olimpijskim igrama u Parizu (samo prvak osigurava olimpijsku vizu). Prikazanim vaterpolom, prije svega sigurnom igrom u obrani koju predvodi kapetan i vratar **Marko Bijač**, uz ponovljene igre iz prijašnja dva susreta, Hrvatska bi morala iskoristiti »crveno-bijeli svijet« na svojim, zagrebačkim tribinama pokraj Save i pridodati još jedan vrijedan pokal u svoju bogatu vaterpolsku riznicu.



ra Rumunjske i sa sigurnom pobjedom osiguran je prolazak u drugi dio natjecanja. Plus, ukoliko Španjolci svladaju Austriju (objektivno očekivano) onda će i oni u drugi krug s Hrvatskom, a onda igraju ona dva velika boda iz njihovog međusobnog duela, a kiks protiv Austrije se potire (računaju se samo bodovi protiv momčadi koja je prošla dalje). Konačno, relativni kiks protiv Austrijanaca odlična je opomena pred nastavak natjecanja protiv mnogo jačih protivnika (Francuska, Njemačka, Mađarska, Island – ukoliko ne bude nekih neočekivanih izmjena u poretku).

D. P.

Foto: Hina



KOŠARKA

Pobjeda *Splita*, poraz *Zadra*

Polovičan uspjeh ostvarili su predstavnici hrvatske košarke u regionalnoj ABA ligi. Košarkaši *Splita* bili su doma bolji od drugoplasirane *Cedevite Olimpije* (93:85), dok su Zadrani razočarali na gostovanju kod posljednjeplasiranog *Mornara* (78:86). Treći reprezent *Cibona* tek treba odigrati svoj ligaški duel protiv *Partizana*.

SKIJANJE

Trojica među 30 u Wengenu

Na slalomskoj utrci voženoj 14. siječnja u Wengenu (Švicarska) čak trojica hrvatskih skijaša uspjela su ostvariti plasman među prvom tridesetoricom. Najbolji je **Iztok Rudeš** na 10. poziciji, **Samuel Kolega** bio je 16., dok je **Filip Zubčić** završio na 21. mjestu. Slijedi utrka u Kitzbühelu.

POGLED S TRIBINA

Dino Prižmić

Svoj prvi meč u glavnom ždrijebu jednog Grand Slam turnira (izborio se s tri pobjede u kvalifikacijama), u nedjelju, 14. siječnja, na glavnom terenu teniske Arene u Melbourneu odigrao je 18-godišnji **Dino Prižmić**. I to protiv **Novaka Đokovića**, najboljeg tenisača u povijesti »bijeloga sporta« i desetostrukog osvajača naslova na Australian Openu. Puna četiri sata se držao zagrebački Splitsanin (rodio se u Splitu 5. kolovoza 2005.) i pošteno namučio rekordera u broju GS naslova (24), uz jedan osvojeni set (2:6, 7:6, 3:6, 4:6). Za prikazano je zaslužio ovacije publike i veliki respekt svoga dvostruko starijeg protivnika, koji mu

se, nakon završenog meča, obratio lijepim, biranim riječima.

»S obzirom na to da ima 18 godina i nikada nije igrao na ovako velikoj sceni, želim biti u njegovom boksu, nadam se da će me pozvati jer znam da će uraditi velike stvari u karijeri«, rekao je Đoković u svojoj izjavi odmah posle meča.

Pa, ako to kaže Novak...



Dino Prižmić visok je 188 cm i težak 80 kg, igra desnom rukom – dvoručni bekhend, a stručno ga vodi hrvatski stručnjak **Miro Hrvatin**. Pored brojnih pionirskih i juniorskih naslova, teniski svijet za njega je definitivno čuo (i upamtio) prošle godine kada je osvojio juniorski Roland Garros. Ljetos (rujan) je debitirao za Davis cup momčad Hrvatske i odigrao dva susreta protiv rivala iz SAD-a i Finske.

D. P.

Umotvorine

- * Gdje god bili, budite potpuno tamo.
- * Lako je dobrima zapovijedati.
- * Uz Sunce su nastala i tamna tijela.

Vicevi, šale...

- Što radiš?
- Vježbam strpljenje...
- I, kako ide?
- Hajde, ostavi me na miru!

- Halo, je li to Društvo za zaštitu životinja?
- Jeste, izvolite.
- Želim prijaviti poštara. Sjedi već sat vremena na drvetu i mog psa naziva svakakvim ružnim imenima.

Mudrolije

- * Kad gradiš u tišini, drugi ne znaju što da sruše.
- * Mnogo njih odlazi cijeli život na pecanje ni ne znajući da nisu ribe ono što traže.
- * Tako volimo glumu. Mnogo je stvarnija od života.

Vremeplov – iz naše arhive

Oživljena tradicija »posila«, Šid, 2013.



Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Što je tražio, to je i dobio

Došo jedared u jednu salašarsku škulu učitelj kakom se ljudi nisu baš nadali, a još manje ga želili. Kad je učitelj na salašu, za svit nema ti vrata koja za njega nisu otvorena dan i noć. Al ovaj nije mario za čovika iz brazde ni koliko za ono crno pod noktom. Njemu samo da je bit s gospodom, a opanak mu ne mriši. Kad već mora koju rič progovoriti sa svitom, onda se vlada ko da je odranjen u karmiću. Tako on sa svitom, a s dicom još gore. Čestiti učitelji ga svituju, al on ne da sebi ni blizo.

– Šta da i učim? Dobri će oni bit za sluge i sluškinje i ovako – znao se on očitovat ko da nema kože na obrazu.

I malo-pomalo ljudi su ga uskoro i spoznali. Nije njemu ni u salašima bio svaki jednak. Što je u svili i kadifi, to je njemu i dobro i lipo, al od tri koračaja ne pušta sebi bliže ono što je golo i boso. Još više se svit uvirio u to kad se oženio jednom matorom divojkom sa salaša, koja je nosila prćiju toliku da je gospodar učitelj mogo brez brige živiti i trošiti dok se ne podere živ. Baš se uvijek lupio u prsa da je kod kuće samo med gospodom, al kad ga je salašarka zasula bogatstvom, tu nije imo riči. Al, ako je dotle bio gospodar, sad je posto još i bogat i sad niko s njim izaći na kraj.

Čovik, koji je živio iz svoji deset noktivi i nije dočeko da gospodar s njim stane u razgovor, osim ako gospodaru nije došlo na zgodu da mu se naruga. Tako on čeka samo zgodu da pokaže svoju "pamet", a drugačije nek svit umire na njegov očigled, bome ga ne gleda.

Kad se već oženio, imo je i vinograda. Jedared on kupi magarca da na njemu nosi rod iz vinograda. Jedno vrime ga je držo, a kad mu je dosadio, gospodar ga proda. Baš u to vrime jedan martor momak iz njegovog komšiluka smislio da se ženi.

Bio je to siroma momak, kojem je ostala na vratu stara mater, a nuz nju i skoro tuce sitne dice. Momak ko najstariji nije imo kada ni misliti na sebe dok sve to nije podigo na noge. Namučio se, al se i nagledo svakakog života i nije ni čudo što je znao izvući rokvu ko niko. Zapni u njega – ko da si u živu vatru.

Gospodaru drugo nije tribalo neg da čuje kako se ovaj mator momak ženi. Sve je vrebo momka di će ga uvatati na zgodu. Gospodar se tako jedne nedilje usiocio u mijani, kad evo momka s društvom.

– Šta je, čujem da ćeš svatkovat? – načeoće oma momka.

Onaj kaže da je baš tako.

– E, onda mi je baš žao što sam sad prodo magarca – gospodar poviče da svi čuju – jel da nisam, imo bi ti na čem doći u svatove. A sad kako ću?

Momak ga je saslušao, al mu ne da vrime za smij već kaže ozbiljno:

– Gospodaru, ništa za to ako ste Vi prodali Vašeg magarca, al Vaša žena svog nije prodala. A ne mislim ni da će ga prodat do smrti, jel ko bi za njega platio još jedared toliko ko što je ona – toliko veliku prćiju!

Kad je momak to reko, bome gospodar nije znao kud bi se okrenio. Al da se okrenio i krenio ma kud, iz te kože nikud. Od stida i srama jedva je napipo vrata kad su se ljudi počeli smijati. A momak ga još i ispratio:

– Gospodaru, dakle da Vam se zacigurno nadam u svatove? Dođite, ta drugi magaraca ni tako ne bi imo u svatovima.

Pričao Luka Kopunović

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Voda

Divana od čekanja, dolaženja i odlaženja do da nam se šta-god napravi, vrati, nikad dosta. Sve to lipo, čeljadi, al u tom svemu nestalo j' i pogubilo nam se svega i svačeg i to o-ho-ho. I to pravo da kažem mlogo onog od čega život i ni isti već ide stalno na gorje. A što j' još gorje to se ne mož i nema di sade ni kupit, a nema se volje, da ne kažem pameti, da se i napravi kako j' bilo jel ajd da kažem kako bi tribalo bit. I ne b' ja pripovido od tog da tamo već prid Badnjak nisu javili da Dunav dolazi. Kod nas kažu diže se, raste, biće velika voda, odviše velika. Čeljad se zabrine ku' će ta sva voda. Da do sela neće doć, da kaki bent neće popušćat. Eto, posljednji godina mož kazat da to ni od skoro, svagdi mož čut kako nam fali vode, kako cilom svitu fali vode, kako ju čekamo. E, bome nismo mi tu daleko odmakli. Čak mož reć da smo i požurili jel svako ko j' malo tio slušat jel je zapamtio šta su naši stari divanili vidio bi kako nama vamo oko nas fali voda. Ajd svako znade da zemlji i svakom ko oda po nje triba voda. Pooreš, posiješ pa glediš u nebo, ideš se kod svetog Ivana moljit da kiša pada i bude kako dragi Bog da, al ja sade pripovidam o druge vode. Za 'vi moji godina doživio i slušo da j' bilo svakako; em što ne pada kiša pa nema vode em što nema vode di je uvijek bilo. Čeljadi moja, ka' j' voda nestala, jel pravo da kažem ka' j' ošla, mlogo šta j' nestalo. Oću kazat da j' nestala iz našeg, kako sade zovu, monoštorskog rita a najgorje je što j' nestala tako što smo ju mi primistili da ne kažem otirali. Jedan bent, drugi pa teći i ode. E, tako j' taj naš monoštorski rit u mlogom osto brez vode, a i tamo di je još ima i tamo nestaje. A mi kako vidim i koliko se razumim ne brinemo se ne pomažemo da ostane ni ono malo što j' ostalo. A ta taj naš monoštorski rit prija sto godina bio je pun svega i svačeg. Počinjo oma potli posljednji kuća. Voda, Dunav oma pokraj sela. Šuma oma priko vode. A u šume bara, priliva, džindža, jezera i jaraka. Ne mož nabrojat. Na kraj sela, na Dole bila stanica di su pristajali brodovi, utovarali putnike pa išli dalje. Ta čeljad išla do Aljmaša slavit Gospu i brodovma, al bome i na čamcu. Skoro do Osika si mogo otić čamcem. Bilo 32 vodenice, brodarska stanica, na 24 mista su se brodovi razni fela mogli privezat da utovaru šta im triba. Bilo što mali što veliki i 30 ribara koji su ribu pridavali na barku koja j' bila postavita u Podunavu, oma na kraj sela. Bilo jedno vrime i po tri ribnjaka di se otranjivala riba. Sade ribe sam za one koji su odviše uporni, a od ribara ni traga. Kadgod odeš na vodu ispod sela, a tamo privezano moždak i do 300 čamaca a sad ako ji ima 10 mlogo je. U šume se otranjivali svinji, nisi je moro it ni pojit ni ranit a kad dođe baš odviše velika voda oni doplivu kući. Bilo rasta i jasina, a sade topola caruje. U šume ograda do ograde da i divljač poludi. Do vode sad moru putovat. Bare, prilivi, džindže, jarci, jezera, dunavci se posušili i zasuli. Mlogo bilo, a mlogo da ne kažem sve i nestalo. Ta skoro da ne mož izmirit. Jel možda i mož izmirit sam niko pravog neće. I sade evo voda došla, a mi ne znamo šta ćemo s njom, a čo sam da kogod tamo na trulom zapadu baš i zna. Zna čuvat i sačuvat koliko se može, a još više kolika ti volja. Voda, kadgod je bilo danaske se spominjalo. Života davala, a danaske jel nas plašila jel se sam sanjala.

U NEKOLIKO SLIKA**Šokačka kuća u Sonti**



Kupusem valjuški

U ovoj godini KuHaRu objavljujemo recept starog monoštorskog jela, koje se danas rijetko kuha. To je tijesto sa slatkim kupusom, koje se može pripremati u slanoj i slatkoj varijanti, a u Monoštoru ga zovu *kupusem valjuški*.

Za naš tjednik pripremala ga je **Eva Pašić**. Kako kaže to je bila sirotinjska hrana, a pripremala se od domaćeg kupusa koji se, kao i drugo povrće, sadio u vrtu. Kaže naša kuharica kako se jelo pripremalo u velikim šerpama iz kojih se i jelo. »Obitelji su nekada bile brojne i moralo se kuhati puno hrane. Jedna od najbrojnijih obitelji u selu bili su **Čatalinčevi**, pa se govorilo kada se na stol stavi velika šerpa: 'nakuvalo se ko za Čatalinčeve'«.





Sastojci:

3 cijela jajeta
2 žumanjka
3 šake brašna
malo vode
mast
glavica kupusa
šećer/sol

Priprema:

Prvo se pripremi tijesto za valjuške. U zdjelu se dodaju tri jajeta i dva žumanjca da bi valjušci bili žući. Dodaju se tri šake brašna i malo vode. Tijesto umijesiti tako da ne



bude ni previše meko ni previše tvrdo. Tijesto se razvije i ostavi da se suši. Kada se dovoljno osuši da se može kidati, a da se ne lijepi, izreže se na manje komade i rukom se kidaju manji valjušci.

Glavica kupusa izreže se na tanko, običnim nožem ili nožem za rezanje kupusa. Kupus se dinsta na malo masnoće, a može se dodati i malo vode. Dinsta se



dok kupus ne omekša. Ukoliko je potrebno, može se procijediti i kada se prohladi doda se šećer po okusu.

U kipućoj vodi skuhamo se valjušci i procijede. U većoj posudi ugrije se mast i dodaju valjušci, promiješa se i doda kupus. Još malo se drži na laganoj vatri i miješa.

Umjesto šećera, kupus se može posoliti. Uz *kupusem valjuške* obično se kuhala *suparna paradajčka*, koja se priprema od vode i kuhane rajčice.



KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL, SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.



RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz



www.radiomarija.rs



@Radio.Marija.Srbije



@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:



Radio Marija Srbije
Radio Maria play



ILI-ILI



Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

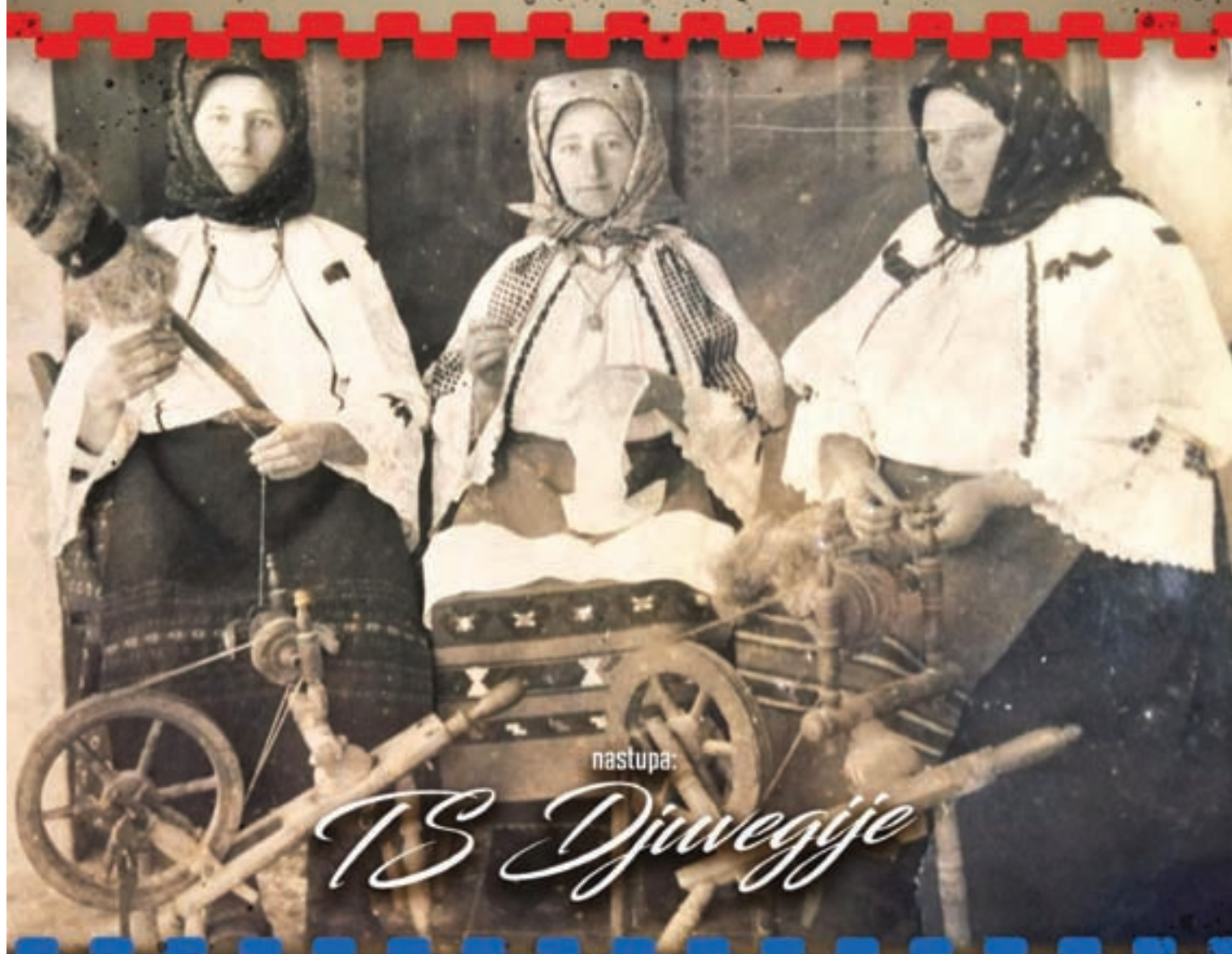


*Astra
Telekom*

011 44 22 009

Bereg

ŠOKAČKO PRELO



nastupa:

TS Djuvegije

03.2.2024.

OD 19:00H

Ulaznica sa neograničenim pićem i večerom - 2000rsd